

Praten met Prediker

veertien handreikingen voor geloofsgesprek

Veertien suggesties voor gesprek met alle een inleiding, een bijbelgedeelte, enkele onderwerpen die aan de tekst raken, en een afsluitende vraag of opdracht (met af en toe achtergrondinformatie).

De suggesties zijn ontwikkeld in Schoonhoven, door Annemarie Roding-Schilt, predikant en geestelijk verzorger.

Vooraf

Waarschijnlijk is het geloofsgesprek net zo oud als de kerk. Tot aan de dag van vandaag verzamelen gelovige mensen zich in huiskamers of kerkzaaltjes om met elkaar te spreken over de dingen in hun leven die er werkelijk toe doen. In openheid en vertrouwen wordt er gedeeld, meegedeeld en meegeloofd. Ook in mijn thuisgemeente in Schoonhoven komen al jaren groepjes gemeenteleden samen om met elkaar rondom de Bijbel te spreken over geloof en leven.

Iedere groep heeft zijn eigen karakter. In de ene groep wordt naast het gesprek veel en graag gezongen, in de andere groep houdt men het bij een moment van stilte en gebed. De ene groep is handig met digitale hulpmiddelen, in een andere groep wordt met regelmaat door de boekenkast gegaan om een mooi citaat of een mooi gedicht te vinden om met de anderen te delen. Maar hoe verschillend al deze groepen ook zijn, ze vinden elkaar in het verlangen om met elkaar over geloof en leven te spreken, waarbij een belangrijke rode draad de vraag is hoe je in deze tijd christen kunt zijn. En hoe verschillend deze groepen ook zijn, ze hebben met elkaar gemeen dat ze allemaal in de afgelopen tijd een ontmoeting gehad hebben met Prediker. Enthousiast en kritisch is er met het materiaal dat nu voor u ligt, gewerkt.

Vreemde eend

Het boek Prediker is eigenlijk een wat vreemd eend in de bijbelse bijt, met een unieke toon en taal. Sommige van onze groepsleden verzuchtten dat ze zijn tekst soms wel 'zwaar' vonden. Er vielen zelfs woorden als 'depressief' en 'cynisch'. Het boek is doorspekt met zegswijzen die ons vreemd zijn en diepe, filosofische beschouwingen.

Toch kijken onze groepsleden terug op zeer goede ontmoetingen rondom het werk van deze auteur. Want ondanks alles is Prediker een goede gesprekspartner. Niet alleen omdat er zeer veel onderwerpen aan de orde komen, maar ook omdat de zaken die hij bespreekt ons moderne leven raken. Hoe meer we lezen en bespreken, hoe beter we Prediker leerden kennen.

De opzet van de handreikingen

De veertien suggesties voor gesprek die u hier vindt zijn steeds rond hetzelfde stramien opgebouwd. Eerst is er een inleidend stukje tekst, waarin soms ook vragen worden gesteld. Dan volgt het lezen van een bijbelgedeelte, enkele onderwerpen die aan de tekst raken, en een afsluitende vraag of opdracht. Tussen de gespreksvragen door staat af en toe een stukje achtergrondinformatie.

Bij ieder hoofdstukje is ook de bijbeltekst zelf toegevoegd (uit de Nieuwe Bijbelvertaling), zodat er niet alleen meegelezen maar ook meegeestreept of –geschreven kan worden. De eerste bijeenkomst wijkt hier enigszins van af: deze bijeenkomst is bedoeld om kennis te maken met Prediker en met elkaar. Alle handreikingen bevatten lied-, lees-, luister- en gebeds suggesties.

De handreikingen zijn niet bedoeld om een exegetische uitleg van het bijbelboek Prediker te geven. Hoewel het lezen van de tekst de nodige verdieping kan geven en er van alles in kan worden ontdekt,

zijn de handreikingen geen bijbelstudies. Wel zijn ze een aanzet om met en over Prediker in gesprek te gaan. Wij vanuit onze tijd, en hij vanuit zijn tijd.

Voor de gespreksleider

Het is aan te raden dat iemand tijdens de bijeenkomst als gespreksleider/ -begeleider optreedt. Voor hem of haar hierbij de volgende tips:

- Neem de vrijheid om op eigen wijze met dit materiaal te werken. U kunt soms kiezen voor een andere volgorde, voor het overslaan van bepaalde thema's, voor het inlassen van een pauze, enz.
- Sommige bijeenkomsten vergen (bescheiden) voorbereiding, het is dus aan te raden voordat de gespreksbijeenkomst plaatsvindt de aangegeven tekst even door te nemen.
- Als de groep van zingen houdt, bedenk dan van tevoren wat u wilt zingen. Misschien is een van de liedsuggesties helpend, kan er meegezongen worden vanuit een liedboek of vanaf een You Tube filmpje, enz. Voor groepen die niet zo van zingen houden kan het een suggestie zijn om een van de aangegeven liederen te luisteren via een tablet, laptop of pc.
- In onze ervaring is het heel interessant gebleken om de tekst in verschillende vertalingen te lezen. Stimuleer bij de deelnemers dus gerust het meenemen van een eigen bijbel.
- De aangegeven gebeds suggesties zijn niet uitputtend. Uit het gesprek zal nog veel meer naar voren komen dat u mee kunt nemen in gebed.
- Soms worden er voorbeelden van gebeden gegeven die u zou kunnen bidden. U kunt natuurlijk ook de bijeenkomsten besluiten met kringgebed, of met een moment stilte, bijvoorbeeld afgesloten met een Onze Vader.
- Als u in de loop van de bijeenkomst merkt dat het wat lastig is om de vragen met de hele groep te bespreken, varieer dan eens in de manier van beantwoorden. Laat de deelnemers bijvoorbeeld in groepjes van twee of drie uit elkaar gaan en vraag hen zelf met de vragen/een bepaalde vraag aan de slag te gaan. Na een tijdje kunt u dan terugkoppelen in de grote groep.

Dank aan de leden en gespreksleiders van de geloofsgespreksgroepen van de Hoeksteengemeente in Schoonhoven en Willige-Langerak voor hun bereidwilligheid om deze gesprekshandreikingen 'uit te proberen' en van commentaar te voorzien. Namens hen wil ik iedereen die met dit materiaal aan de slag gaat heel goede gesprekken toewensen!

Kennismaken

Inleiding

Deze eerste bijeenkomst is bedoeld om kennis te maken als groep en kennis te maken met het bijbelboek waar we de komende tijd mee aan de slag gaan. Neem rustig de tijd om elkaar te leren kennen, te vertellen over de afgelopen tijd, of te delen wat er nu speelt. Onderstaande suggesties kunnen daar behulpzaam bij zijn.

Namen

Het boek dat wij 'Prediker' noemen, heet in het Hebreeuws 'Qohelet'. Een wat vreemde naam, waarvan de betekenis niet helemaal duidelijk is. De naam lijkt te verwijzen naar iemand die in een gemeenschap een bepaalde belangrijke functie vervulde. Een andere betekenis kan zijn 'de verzamelaar'. Maarten Luther vertaalde 'Qohelet' met 'der Prediger' en die naam hebben ook de Nederlandse vertalingen overgenomen.

Bespreek met elkaar

- Wat zijn uw (voor)namen?
- Weet u de betekenis van die namen? Of: wat betekenen die namen voor uzelf?
- Is er een (andere) naam die u heel mooi of bijzonder vindt? Zo ja, wilt u vertellen waarom?

De persoon van Prediker

Wie Prediker was, weet eigenlijk niemand. Maar uit het boek dat hij schreef is wel af te leiden wat voor persoon hij (het is in ieder geval wel duidelijk dat het hier gaat om een 'hij') geweest is. Een aantal eigenschappen wordt aan hem toegeschreven: Prediker.....

Is een denker
Komt uit de betere klasse
Is goed bekend met de politiek
Geeft les
Is een zoeker
Is iemand die doorvraagt en goed luistert
Houdt van studeren
Mediteert
Reist zo nu en dan
Spreekt de taal van de gewone mens
	----- +
% Prediker – look-alike!

Vul achter iedere eigenschap in, in hoeverre u deze eigenschap ook bezit. Gebruik daarbij een getal tussen de 0 en de 10, waarbij de 0 staat voor 'lijkt helemaal niet op mij' en de 10 voor 'lijkt precies op mij'. Tel daarna u score bij elkaar op. Hoeveel % lijkt u op Prediker?

Bespreek met elkaar

- Op welke punten scoren jullie als groepsgenoten hetzelfde?
- Bevraag elkaar over de hoog of juist laag gescoorde eigenschappen.

Wijze woorden

Hoewel we niet precies weten wie hij was, wordt Prediker gezien als een wijs man. Hij schreef en verzamelde veel spreuken waaruit zijn lezers eeuwenlang inspiratie hebben geput. Hieronder vind u enkele van zijn wijsheden. Lees ze eens goed door en bespreek dan:

- Welke tekst zou u wel op een wandtegeltje aan de muur willen hebben? Waarom?
- Is er een tekst bij waarvan u zegt 'dit heb ik in mijn leven ook ontdekt' of 'dit zou ik ook geschreven hebben kunnen hebben'? Zo ja, zou u daarover iets willen delen in de groep?

Veel lezen mat het lichaam af.

Volg de wegen die je hart wil gaan, gun je ogen wat ze wensen.

Wie met wijs beraad te werk gaat, heeft meer kans van slagen.

Luiheid ondermijnt de balken, door slappe handen krijgt het huis een lekkend dak.

Wat een weldaad voor de ogen om de zon te zien!

Wie altijd op de wind let, komt nooit aan zaaien toe; wie altijd naar de wolken kijkt, komt nooit aan maaien toe.

Geniet op alle dagen van je leven, die God je heeft gegeven.

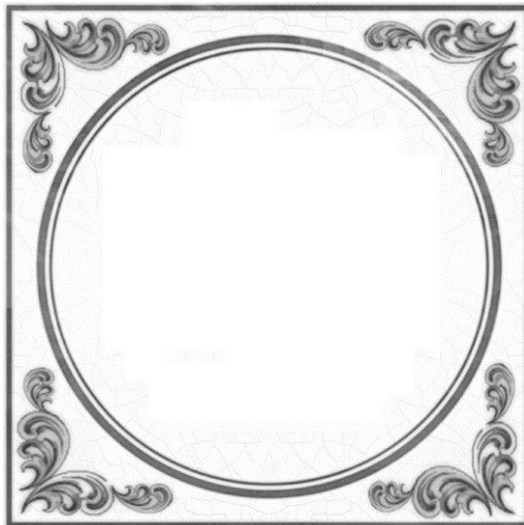
Een kostbare zalf bederft al door één dode vlieg, een beetje dwaasheid maakt de beste wijsheid ranzig.

Je kunt beter geen gelofte doen dan een gedane gelofte niet inlossen.

Het is beter dat je luistert naar de kalme woorden van de wijzen dan naar het geschreeuw van een heerser onder dwazen.

Afsluiting

Kies een tekst uit bovenstaande verzameling uit en teken deze op creatieve wijze in het wandtegeltje.

Liedsuggersties

Psalm 111:6

LB 827 – Mensen, wij zijn geroepen om te leven

LB 568a – Ubi Caritas

Opwekking 583: Machtige Heer en God

Gebedsuggerstie

Bid voor goede ontmoetingen rond Prediker.

Prediker 1

Inleiding

De schrijver van het boek Prediker zegt van zichzelf dat hij de zoon van David is, koning in Jeruzalem – hiermee wordt koning Salomo bedoeld. Veel bijbelgeleerden denken echter dat het boek lang nadat Salomo leefde is geschreven, namelijk rond de derde en tweede eeuw voor Christus. De auteur was zeker geen koning, maar was mogelijk een wijsheidsleraar.

- Waarom zou iemand zich uit willen geven voor koning Salomo?
- Het gebeurt ook in onze tijd nog wel dat boeken onder een andere naam dan die van de ware auteur worden uitgegeven. Welke redenen hebben schrijvers om dit te doen?

Over Facebook gaat al een tijd de discussie dat wat gebruikers daar laten zien niet gaat over hun 'echte leven'. Soms liegen mensen over de werkelijkheid, en doen ze bijvoorbeeld of ze op vakantie zijn in een ver en duur land, terwijl ze eigenlijk thuis op het balkon zitten. Anderen noemen simpelweg bepaalde dingen niet, en creëren op die manier ook een andere identiteit.

Het plaatsen van foto's op Facebook '(...) geeft nooit de exacte situatie weer zoals die was, maar toont onze keuze om de minder leuke dingen weg te laten of ons leven mooier voor te doen dan het eigenlijk is'. (Parool, 2014)

- Hebt u zelf een Facebook-account? Zo ja, hoe ervaar u het gebruik hiervan?
- Herken u de discussie over (digitale) identiteit? Hebt u zelf wel eens de behoefte gehad u anders voor te doen dan u bent/was?
- Kunt u de behoefte om u voor te doen als een ander begrijpen?

Naar de tekst

Lees met elkaar Prediker 1.

Laat de tekst even op u inwerken, lees het misschien nog een keer met elkaar, eventueel in een andere vertaling.

- Geef dan een eerste reactie: wat valt u op? Wat spreekt u aan? Wat vind u vreemd?

Alles is...

In het boek Prediker keert één gedachte steeds weer terug. Hieronder wordt deze gedachte in verschillende vertalingen weergegeven:

IJl en ijdel, alles is ijdel (Willibrord)

Ijdelheid der ijdelheden! Alles is ijdelheid! (NBG)

Een en al vluchtigheid, alles is even vluchtig (HSV)

Alles gaat voorbij, er is niets dat blijft. Het is allemaal zinloos. (BGT)

Lucht en leegte, alles is leegte. (NBV).

- Wat roept deze centrale gedachte van Prediker bij u op?

Iemand merkt op over Prediker: 'Zijn werk is een authentiek getuigenis over de onmacht van de mens en de betrekkelijkheid van alles wat zich onder de zon afspeelt.'

- Kunt u zich in deze uitspraak vinden?
- Herkent u de hoofdgedachte van Prediker in uw eigen leven?

Afsluiting

We zijn in gesprek geweest met Prediker, maar nemen nu voor even (tot de volgende gespreksbijeenkomst) afscheid van hem. Formuleer voor uzelf wat u als groet tegen hem zou willen zeggen, wat u met u meeneemt, waar u over door wilt denken, en waarvan u hoopt dat jullie er de volgende keer over verder kunnen spreken.

Liedsuggesties

Psalm 103:5

LB 16b - Behüte mich, Gott

LB 720 – Alleen te leven om te zwoegen

LB 797 – Ach hoe vluchtig, ach hoe nietig

Gebedsuggesties

Om wijsheid om echt en onecht van elkaar te kunnen onderscheiden.

Om een goede levensbalans, ondanks alle 'ijdelheid' van ons bestaan.

Prediker 1, Nieuwe Bijbelvertaling

¹Hier volgen de woorden van Prediker, zoon van David en koning in Jeruzalem.

²Lucht en leegte, zegt Prediker,
lucht en leegte, alles is leegte.

³Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij heeft verworven,
al zijn moeizaam gezwog onder de zon?

⁴Generaties gaan, generaties komen,
maar de aarde blijft altijd bestaan.

⁵De zon komt op, de zon gaat onder,
en altijd snelt ze naar de plaats waar ze weer op zal gaan.

⁶De wind waait naar het zuiden,
dan draait hij naar het noorden.
Hij draait en waait en draait,
en al draaiend waait de wind weer terug.

⁷Alle rivieren stromen naar de zee,
toch raakt de zee niet vol.
De rivieren keren om,
ze gaan weer naar de plaats van waar ze komen,
en beginnen weer opnieuw te stromen.

⁸Alles is vermoeiend,
zozeer dat er geen woorden voor te vinden zijn.
De ogen van een mens kijken, en vinden geen rust,
zijn oren horen, en ze blijven horen.

⁹Wat er was, zal er altijd weer zijn,
wat er is gedaan, zal altijd weer worden gedaan.
Er is niets nieuws onder de zon.

¹⁰Wanneer men van iets zegt: 'Kijk, iets nieuws,'
dan is het altijd iets dat er sinds lang vervlogen tijden is geweest.

¹¹De vroegere generaties zijn vergeten,
en ook de komende zullen weer worden vergeten.

¹²Ik, Prediker, was koning van Israël in Jeruzalem. ¹³Ik heb met heel mijn hart elke vorm van wijsheid onderzocht, want ik wilde alles wat onder de hemel gebeurt doorgronden. Het is een trieste bezigheid. Een kwelling is het, die de mens door God wordt opgelegd. ¹⁴Ik heb alles gezien wat onder de zon gebeurt, en vastgesteld dat het niet meer is dan lucht en najagen van wind. ¹⁵Wat krom is kan niet recht worden gemaakt, en wat ontbreekt kan niet worden meegeteld. ¹⁶Ik zei tegen mezelf: Ik heb meer en groter wijsheid verworven dan iedereen die voor mij in Jeruzalem heeft geregeerd. Ik heb veel wijsheid en kennis opgedaan. ¹⁷Ik heb me er met hart en ziel voor ingespannen te ontdekken wat wijs is, en wat dwaas en onverstandig is. Maar ook dat, zo heb ik ingezien, is enkel najagen van wind.

¹⁸Want wie veel wijsheid heeft, heeft veel verdriet. En wie kennis vermeerdert, vermeerdert smart.

Prediker 2

Inleiding

Als inleiding op dit gespreksmoment duiken we even onze eigen levensgeschiedenis in. Wie van u heeft daarin wel eens iets gedaan wat erg veel tijd kostte, waar u heel veel moeite voor deed maar wat uiteindelijk zinloos bleek te zijn? (Denk hierbij niet alleen aan heel 'zware' dingen in uw leven, maar ook aan minder beladen, onschuldiger, gebeurtenissen.)

Naar de tekst

Lees met elkaar Prediker 2. Laat de tekst even op u inwerken, lees het misschien nog een keer met elkaar, eventueel in een andere vertaling.

- Deel met elkaar wat u opvalt.

Pogingen om iets van het leven te maken...

Probeer met elkaar vanuit de gelezen tekst eens op te sommen wat Prediker allemaal heeft onderzocht en waarvan hij moet concluderen dat het ijdel is.

- Zijn er dingen bij waar u zich ook mee bezighoudt?
- Wat roept dit onderzoek van het leven bij Prediker zelf op? En hoe gaat hij daarmee om? Kunt u daar zelf (ook) wat mee?

In 2014 verscheen het boek *Pogingen om iets van het leven te maken – het geheime dagboek van Hendrik Groen, 83 ¼ jaar*. Hierin beschrijft de auteur de ups en downs van het leven in een bejaardenhuis. In zijn verslag laat hij, lijkend op Prediker, steeds meer doorschemeren van wat in zijn leven 'ijdel' is of was, en wat niet.

- Herkent u dit verlangen om een opsomming te maken van wat in uw leven is gebeurd of gebeurt, ook bij uzelf?
 - o Zo ja, zit daar een bepaalde reden achter? Of is het iets dat u op een bepaald moment 'overkomt'?
 - o Zo nee, is er een bepaalde reden om dit niet te doen of te willen?

Prediker als moderne mens

Verschillende commentaren noemen Prediker 'een moderne denker'. De auteur probeert de werkelijkheid van het leven niet weg te redeneren, maar presenteert zijn gedachten en zoektocht heel eerlijk. *Hij staat aan de rand van het geloof, maar hij blijft zoeken.*

- Wat zijn volgens u de vragen van de moderne mens?
- Herkent u die vragen ook bij uzelf?
- Op welke manier zou Prediker de moderne mens kunnen helpen?

Een wat teleurgestelde kerkvrijwilliger vertelde tegen haar pastor dat ze het zo jammer vond dat mensen tegenwoordig zo weinig zekerheid hebben. Ze zei: 'Ze blijven maar zoeken... ik zou zo graag willen dat ze het vinden!' De pastor reageerde: 'Zelf denk ik: wat fijn dat ze tenminste nog zoeken!'

- Reageer eens op dit gesprekje.

Afsluiting

Probeer ter afsluiting nog eens voor uzelf te formuleren hoe u Prediker nu ziet. Als u hem moest afbeelden, hoe zou u dat dan doen? Bijvoorbeeld: welke gezichtsuitdrukking heeft hij? Welke kleding? Welke attributen heeft hij bij zich? Vergelijk al uw 'portretsuggesties' met elkaar.

Liedsuggesties

LB 797 – Ach hoe vluchtig, ach hoe nietig

LB 807 – Een mens te zijn op aarde

LB 843 – Wat te kiezen

Opwekking 641 – U heeft mij voor Uzelf gemaakt

Gebedsuggesties

Om wijsheid bij het omgaan met de vragen die deze tijd ons stelt, en bij het inzicht van wat in ons leven ijdel is en wat niet.

LB p1361 – ‘trouwe God...’

Prediker 2, Nieuwe Bijbelvertaling

²Ik zei tegen mezelf: Kom, laat ik proberen de genoegens van het leven te smaken en te genieten van het goede. Maar ook dat, ontdekte ik, is enkel leegte. ²Vrolijkheid, zei ik tegen mezelf, is niet meer dan dwaasheid. En waar leidt vreugde toe? ³Ik heb mezelf ondergedompeld in de vrolijkheid van de wijn, en ik greep die dwaasheid aan om te onderzoeken of ik in mijn wijsheid – want die behield altijd de overhand – kon ontdekken wat een mens het beste doen kan, dat luttel aantal levensdagen dat hij doorbrengt onder de hemel.

⁴Ook heb ik grootse dingen ondernomen: Ik heb voor mezelf paleizen gebouwd en wijngaarden geplant. ⁵Ik heb tuinen en parken aangelegd en daarin een keur van vruchtbomen geplant. ⁶Ik heb waterbekkens gegraven om een bos met jonge bomen te bevoeien. ⁷Ik heb slaven en slavinnen gekocht, en ook hun kinderen werden slaven in mijn huis. Ik bezat talrijke runderen, schapen en geiten, meer dan iedereen die voor mij in Jeruzalem heeft geregeerd. ⁸Ik heb goud en zilver opgestapeld en in de rijkdom gedeeld van koningen en landen. Ik heb zangers en zangeressen aangesteld en het genot geproefd van vele, vele vrouwen. ⁹Grootse dingen heb ik ondernomen en meer bezit vergaard dan iedereen die voor mij in Jeruzalem heeft geregeerd. En bij alles wat ik voor mezelf verworven had, behield ik ook mijn wijsheid. ¹⁰Alles wat mijn ogen vroegen heb ik ze gegund, elke vreugde die mijn hart verlangde heb ik het gegeven, en ik genoot naar hartenlust van al het goede dat ik had verworven. Het was het loon voor mijn gezwog. ¹¹Maar toen nam ik alles wat ik ondernomen had nog eens in ogenschouw, alles wat mijn moeizaam gezwog me opgeleverd had, en ik zag in dat het allemaal maar lucht en najagen van wind was. Het had geen enkel nut onder de zon.

¹²Ik nam nog eens in ogenschouw wat wijs is, en wat dwaas en onverstandig is. Wat zou de koning na mij doen met alles wat zijn voorgangers tot stand hebben gebracht? ¹³Zeker, ik zag wel in dat wijsheid nuttiger is dan dwaasheid, zoals het licht nuttiger is dan de duisternis. ¹⁴Een wijze ziet tenminste wat hij doet, terwijl een dwaas in het duister tast. Maar ik weet ook dit: beiden treft hetzelfde lot. ¹⁵Wat de dwaas treft, treft ook mij, zei ik tegen mezelf, dus waarvoor ben ik eigenlijk zo uitermate wijs geweest? Ook dat is enkel leegte. ¹⁶Want zowel de wijze als de dwaas zal snel worden vergeten, beiden worden ze voorgoed vergeten. Hoe bitter dat de wijze sterft, niet anders dan de dwaas.

¹⁷Ik kreeg een afkeer van het leven. Elke bezigheid onder de zon ging me tegenstaan, want het is niet meer dan lucht en najagen van wind. ¹⁸Van alles waarvoor ik me had afgebeeld onder de zon kreeg ik een afkeer. Ik zou het moeten achterlaten voor mijn opvolger, ¹⁹en wie zou kunnen zeggen of hij wijs of dwaas zou zijn? Toch zou hij de macht verwerven over alles wat ik met mijn wijsheid had bereikt. Ook dat is enkel leegte. ²⁰Vertwijfeling beving me over alles wat ik had verworven en waarvoor ik had gezwogd onder de zon. ²¹Ook al is een mens bij alles wat hij heeft bereikt bekwaam te werk gegaan, met wijsheid en kennis van zaken, hij moet het iemand geven die er niets voor heeft gedaan. Ook dat is niets dan leegte en een uiterst kwade zaak. ²²Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij moeizaam heeft verworven? Hij jaagt het na en zwoegt ervoor onder de zon, ²³maar alle dagen van zijn leven brengen hem verdriet, alles wat hij onderneemt brengt hem niets dan smart. Zelfs 's nachts vindt hij geen rust. Ook dat is leegte. ²⁴Het is daarom nog maar het beste voor een mens dat hij zich aan eten en drinken te goed doet en volop geniet van alles wat hij moeizaam heeft verworven. En ook dat, zo heb ik ingezien, is in de hand van God. ²⁵Want wie, zegt hij, kan zich te goed doen en genieten zonder dat ik ermee instem? ²⁶Aan een mens die hem behaagt geeft hij wijsheid, kennis en vreugde, maar een zondaar legt hij een kwellende bezigheid op: een zondaar moet bezit vergaren voor een mens die God behaagt. Ook dat is enkel lucht en najagen van wind.

Prediker 3:1-15

Inleiding

Prediker 3 opent met een gedicht over tijd. 'Tijd' is voor veel mensen een lastig gegeven. Er is te veel van, of juist te weinig. Tijd duurt te lang, of is altijd te kort.

- Voor welke dingen neemt u uitgebreid de tijd?
- Voor welke dingen hebt u vaak te weinig tijd?
- Wat is/was uw 'beste tijd'?
- Hoe belangrijk is het voor u om op tijd te komen? Waarom is dat wel/niet belangrijk?
- Er wordt wel eens gezegd: 'die is bij de tijd'. Herkent u zich daarin? En wat betekent dat eigenlijk?
- Wat vindt u van de tijd waarin u nu leeft? Op welke manier is die anders dan eerdere tijden die u hebt meegemaakt?

Naar de tekst

Het derde hoofdstuk is een van de meest bekende gedeelten uit Prediker. Het inspireerde onder andere popmuzikanten, toneelschrijvers en filmmakers.

- Lees met elkaar Prediker 3:1-15.
- Deel met elkaar wat het lezen van de tekst bij u oproept.

Het is de bedoeling van de dichter geweest om in Prediker 3: 1-8 alle wisselvalligheden van het leven ter sprake te brengen. Het aantal opgesomde gegevens is 28, verdeeld over 14 paren – een veelvoud van 7, het getal van de totaliteit. Ook zijn de gegevens in tegengestelde paren geordend, en ook dat is een manier om totaliteit uit te drukken. Het eerste paar, over geboorte en dood, wijst naar de grenzen van het menselijk bestaan zelf.

Over de betekenis van deze tekst bestaan verschillende gedachten. Twee manieren van uitleg zijn bijvoorbeeld:

1. De tekst zegt dat voor alles een geschikte tijd bestaat, daar moeten we ons doen en laten op richten.
 2. De tekst maakt duidelijk dat alles op een daartoe vastgestelde tijd gebeurt. We hebben dat als mens niet in de hand.
- Bespreek met elkaar het verschil tussen beide stellingen. Wat betekent dit verschil in het licht van een leven met God?
 - Wat denkt u dat Prediker met zijn woorden bedoeld heeft?
 - Welk gevoel roepen de woorden van Prediker bij u op?

Prediker 3 kreeg wereldwijd bekendheid doordat The Byrds er in 1965 een hit mee kregen.

Luister met elkaar naar 'Turn, turn, turn' op https://www.youtube.com/watch?v=W4qa_M5Zdn4.

Geduld

Als we spreken en lezen over tijd, komt onvermijdelijk het woord 'geduld' boven. Want door de tijd komen, betekent op veel momenten van ons leven ook wachten, wachten, wachten.

- Op welk moment in uw leven hebt u lang moeten wachten? Kunt u vertellen hoe u daarmee om bent gegaan?
- Bent u een geduldig mens of juist niet? Wat zijn voor- en nadelen van geduld en ongeduld?
- Bij welke dingen in uw leven vindt u het lastig om uw geduld te bewaren?

Afsluiting

Prediker 3:1-15 is een gedicht vol tegenstellingen.

Schrijf ter afsluiting van dit gespreksmoment voor uzelf ook zo'n gedicht met tegenstellingen die belangrijk zijn in uw leven. Bijvoorbeeld

Er is een tijd om te studeren en er is een tijd om gediplomeerd door het leven te gaan.

Er is een tijd om het onkruid in je tuin te wieden en een tijd om van je schone tuin te genieten.

Er is een tijd om verdriet te hebben en een tijd om weer te kunnen lachen.

(enz.)

Probeer bij het schrijven van dit gedichtje te kiezen voor die dingen die nu een rol spelen in uw leven. Lees tot slot van deze bijeenkomst de gedichten aan elkaar voor.

Leessuggestie

Om te lezen als gedicht: LB 847 – Mijn leven is een splinter aan de tijd.

Luistersuggestie

Het lied van Prediker (Stef Bos en Frank Boeijen), <https://www.youtube.com/watch?v=Yhyb00GJs28>

Liedsuggesties

LB 845 – Tijd van vloek en tijd van zegen

Opwekking 539 - Kom, nu is de tijd

Gebedsuggesties

Bid dat we met de tijd die ons gegeven is met wijsheid omgaan.

Bid dat de tijden in ons leven in balans mogen zijn of komen.

Prediker 3, Nieuwe Bijbelvertaling

³Voor alles wat gebeurt is er een uur,
een tijd voor alles wat er is onder de hemel.

²Er is een tijd om te baren
en een tijd om te sterven,
een tijd om te planten
en een tijd om te rooien.

³Er is een tijd om te doden
en een tijd om te helen,
een tijd om af te breken
en een tijd om op te bouwen.

⁴Er is een tijd om te huilen
en een tijd om te lachen,
een tijd om te rouwen
en een tijd om te dansen.

⁵Er is een tijd om te ontvlammen
en een tijd om te verkillen,
een tijd om te omhelzen
en een tijd om af te weren.

⁶Er is een tijd om te zoeken
en een tijd om te verliezen,
een tijd om te bewaren
en een tijd om weg te gooien.

⁷Er is een tijd om te scheuren
en een tijd om te herstellen,
een tijd om te zwijgen
en een tijd om te spreken.

⁸Er is een tijd om lief te hebben
en een tijd om te haten.

Er is een tijd voor oorlog
en er is een tijd voor vrede.

⁹Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij met zijn gezwoeg tot stand brengt? ¹⁰Ik heb gezien dat het een kwelling is, die hem door God wordt opgelegd. ¹¹God heeft alles wat er is de goede plaats in de tijd gegeven, en ook heeft hij de mens inzicht in de tijd gegeven. Toch kan de mens het werk van God niet van begin tot eind doorgronden. ¹²Ik heb vastgesteld dat voor de mens niets goeds is weggelegd, behalve vrolijk te zijn en van het leven te genieten. ¹³Want wanneer hij zich aan eten en drinken te goed doet en geniet van al het goede dat hij moeizaam heeft verworven, is dat een geschenk van God.

¹⁴Alles wat God doet, zo heb ik vastgesteld, doet hij voor altijd. Daar is niets aan toe te voegen, daar is niets van af te doen. God doet het zo opdat wij ontzag voor hem hebben. ¹⁵Wat er is, was er al lang; wat zal komen, is er altijd al geweest. God haalt wat voorbij is altijd weer terug.

Prediker 3:16 - 4:3

Inleiding

In de tekst die we vandaag samen lezen worden twee heel verschillende onderwerpen genoemd. Allebei dingen die Prediker 'onder de zon heeft gezien'. Omdat de thema's zo verschillend zijn, leent dit gespreksmoment zich er uitstekend voor om een duidelijke pauze in te lassen tussen het bespreken ervan.

Naar de tekst

Lees aandachtig met elkaar Prediker 3:16 t/m 4:3.

Recht en onrecht

Lees met elkaar (nogmaals) Prediker 3:16-17 en 4:1-3.

Prediker schrijft dat hij 'iets onder de zon heeft gezien'.

- Wat heeft hij gezien?
- Hebt u zoiets ook wel eens gezien? Zo ja, zou u kunnen vertellen hoe dat eruitzag?

Prediker laat ook weten hoe hij omgaat met dat wat hij onder de zon heeft gezien. Op het onrecht dat hij ziet reageert hij met: 'God zal zowel de rechtvaardigen als de goddelozen aan zijn oordeel onderwerpen.' En op de onderdrukking die hij waarneemt zegt hij: 'De doden zijn gelukkiger te prijzen dan de levenden.'

Verdeel de aanwezigen in twee groepen. De groepen gaan even uiteen en krijgen tijd om het volgende te doen en te bespreken:

- Groep 1 leeft zich in als groot voorstander van de uitspraken van Prediker. Probeer met elkaar te bediscussiëren waarom Prediker dergelijke dingen schrijft. Bedenk argumenten.
- Groep 2 is fel tegenstander van Predikers mening. Bespreek met elkaar welke tegenargumenten u kunt bedenken tegen de uitspraken van Prediker. Hoe vinden jullie dat je op een andere manier om kunt/moet gaan met onderwerpen als recht, onrecht en onderdrukking?

Als beide groepen zich voldoende hebben voorbereid, gaan ze met elkaar in debat. Kies iemand die dit debat 'voorzit'. Praat daarbij om beurten. Doe dit ongeveer tien minuten. Beantwoord daarna de volgende vragen:

- Wat zijn de belangrijkste conclusies uit het gesprek in de groepjes en uit het debat?
- Heeft het debat uw eigen mening veranderd?

Mens en dier

Lees met elkaar (nogmaals) Prediker 3:18-22.

- Geef de gedachten die Prediker heeft over mens en dier eens in eigen woorden weer. Kunt u met hem instemmen of niet?

In vers 19 zegt Prediker dat mens en dier 'delen in dezelfde adem'.

- Wat zou deze opvatting kunnen betekenen voor de manier waarop mensen met dieren (zouden moeten) omgaan?
- Gaat u zelf op een bepaalde bewuste/principiële manier met dieren om? Bent u bijvoorbeeld bezig met onderwerpen als dierenleed en dierenwelzijn?
- Wat vindt u van de manier waarop we in onze maatschappij met het onderwerp 'mens en dier' omgaan?

Mens en dier kunnen soms een heel bijzondere band hebben.

- Hebt u zelf een bepaalde band (gehad) met een dier?

Kinderen zijn vaak intens verdrietig als hun huisdier doodgaat.

- Hebt u hier weleens mee te maken gehad?
- Soms stellen kinderen vragen over de dood: 'Is Snoetje nu in de hemel?' Welk antwoord zou Prediker op deze vraag geven?

Lees vers 20 en 21 nogmaals.

- Spreken deze verzen elkaar tegen of niet?

In het *Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk* staat het volgende gebed:

*Zegen, God, mijn kleine koe,
zegen, God, mijn verlangen,
zegen ons samenleven, mijn koe en ik,
en de manier waarop ik haar melk.
Zegen God, elke speen,
zegen iedere vinger,
iedere druppel die in mijn schaal valt.
Zegen, God, mijn kleine koe.*

Het gebed is eeuwenoud en afkomstig uit de Keltische spiritualiteit.

- Wat roept dit gebed bij u op?
- Wat zegt het over het onderwerp 'mens en dier'?

Afsluiting

In dit gespreksmoment zijn twee heel verschillende onderwerpen voorbij gekomen. Beide dingen die Prediker 'onder de zon' heeft gezien, wijsheden en inzichten die hij heeft opgedaan.

- Welke wijsheid die u 'onder de zon' (of: onder de schemerlamp) hebt 'gezien' neemt u vanuit dit gespreksmoment mee naar huis? Deel dit ter afsluiting met elkaar.

Liedsuggesties

Psalm 49:1-3

LB 992 - Wat vraagt de Heer nog meer van ons

Opwekking 521: U zorgt voor heel de schepping

Gebedsuggestie

Bid met elkaar lied 995 uit het eerder genoemde Liedboek.

Prediker 3:16-4:3, Nieuwe Bijbelvertaling

¹⁶Ik heb nog iets onder de zon gezien: op de plaats waar recht gesproken wordt, heerst onrecht. Ik zag de plaats waar gerechtigheid zou moeten zijn, en er heerst onrecht. ¹⁷Ik zei tegen mezelf: God zal zowel de rechtvaardigen als de goddelozen aan zijn oordeel onderwerpen, want er is bij hem voor alles wat gebeurt en voor elke daad een tijd en een plaats. ¹⁸Ik zei tegen mezelf dat God de mensen heeft bevoorrecht: ze beseffen dat ze als de dieren zijn. Niet meer dan de dieren zijn ze, ¹⁹want de mensen en de dieren treft hetzelfde lot. Zoals een dier sterft, zo sterft ook een mens; ze delen in dezelfde adem. Dat is hun beider lot. Een mens is niet beter af dan een dier, want alles is leegte. ²⁰Alles gaat naar dezelfde plaats, alles is uit stof ontstaan en alles keert terug tot stof. ²¹Wie zal ooit weten of de adem van een mens naar boven opstijgt en die van een dier afdaalt naar de aarde? ²²Daarom, zo heb ik vastgesteld, is het maar het beste voor een mens dat hij vreugde put uit alles wat hij onderneemt. Dat is wat hem is toebedeeld, want wie zal hem van iets laten genieten na zijn dood?

¹Ik vestigde mijn aandacht op alle onderdrukking die er is onder de zon en zag de tranen van de onderdrukten. Er is niemand die hen bijstaat. De onderdrukkers onderdrukken hen met harde hand, en er is niemand die hen bijstaat. ²De doden, meende ik, zijn gelukkiger te prijzen dan de levenden. Zij die al gestorven zijn, zijn beter af dan zij die nog in leven zijn. ³Maar beter af dan beiden is degene die nog niet geboren is en nog geen weet heeft van het onrecht dat er wordt begaan onder de zon.

-

Prediker 4:4-16

Inleiding

Opnieuw gaan we in dit gespreksmoment met heel diverse thema's aan de slag: 'gezwoeg', 'liever niet alleen' en 'wie regeert'. Bekijk vooraf aan het gespreksmoment welke thema's (of: welk thema) u zou willen bespreken. Neem de vrijheid om ervoor te kiezen een bepaald thema niet te bespreken, of het gespreksmoment uit te spreiden tot meer bijeenkomsten dan één.

Naar de tekst

Lees aandachtig met elkaar Prediker 4:4-16.

Prediker maakt in zijn werk kwistig gebruik van spreuken en zegswijzen uit zijn tijd. Dit geldt bijvoorbeeld voor hst 4:5. Een vergelijkbare tekst is te vinden in Spreuken 6: 9-11. Prediker voegt echter ook veel nieuwe, eigen spreuken toe aan het wijsheidsoeuvre!

Gezwoeg

Lees met elkaar (nogmaals) Prediker 4:4-6.

Prediker is stellig: Alles wat een mens bereikt is het resultaat van zijn afgunst op een ander.

- Wat zou Prediker hiermee bedoelen?
- Bent u het met hem eens?

Prediker heeft in deze korte tekst aan een aantal woorden genoeg om zijn mening te geven over hard werken en luiheid.

- Geef zijn positie eens in eigen woorden weer.
- Hoe gaat/ging u in uw eigen leven om met de balans tussen hard werken en rust houden? Wat vindt u hierin lastig? Wat ging/gaat vanzelf?
- Kent u uit eigen ervaring het begrip 'bevredigende arbeid'? Zo ja, wat houdt dat voor u in?
- Hoe zou de maatschappij/de wereld eruitzien als iedereen 'één hand gevuld met rust' had?

Liever niet alleen

- Lees met elkaar (nogmaals) Prediker 4:7-12.
- Wat roept deze tekst bij u op?

In onze maatschappij zijn veel mensen alleenstaand. Het aantal van 2,4 miljoen in 2003 zal naar verwachting oplopen tot 3,4 miljoen in 2030. Belangrijkste redenen voor deze toename zijn het ontbinden van relaties en de vergrijzing. Ook eenzaamheid is een groot thema in Nederland. Meer dan een miljoen Nederlanders voelt zich sterk eenzaam, waaronder een grote groep mensen die alleenstaand zijn.

- Op welke manier zou u als alleenstaande op deze uitspraken van Prediker kunnen reageren?
- Op welke manier zou u reageren als u zelf lijdt onder eenzaamheid?

In een van de commentaren is te lezen: *'In dit gedeelte heeft Prediker enkele spreuken verzameld die het belang van samenleven onderstrepen en een gezonde waarschuwing zijn tegen isolement en individualisme. In een wereld vol onderdrukking, onrecht en competitie is het pijnlijk het leven tegemoet te treden zonder gezelschap of steun. Maar een heel ander perspectief opent zich als er medemensen zijn die een deel van onze last kunnen en willen helpen dragen.'*

- Verandert dit commentaar uw perspectief op deze tekst? Zo ja, op welke manier?

Wie regeert?

- Lees met elkaar (nogmaals) Prediker 4: 13-16.
- Lees dan met elkaar de volgende vertaling:

Een arme jongeman die schranders is, is er beter aan toe dan een oude koning die kinds is en niet meer in staat blijkt om voorzorgen te treffen. Want op een dag kwam zo'n jongeman, hoewel arm geboren in het rijk van de oude koning, vanuit de gevangenis aan de macht. Toch kon ik voorspellen dat al wie op aarde leeft ook de volgeling zal worden van elke andere jongeman die na hem de macht zal overnemen. Grote massa's mensen zullen ook de opvolger nalopen, en meer nog, ook latere generaties zullen geen waardering meer opbrengen voor die eerste schrandere jongeman. Dit onrecht is ongetwijfeld een ergerlijke absurditeit.

- In het laatste vers gaat het over 'onrecht'. Probeer met elkaar uit te zoeken waaruit dit onrecht bestaat.

Afsluiting

In dit gespreksmoment zijn allerlei onderwerpen ter sprake gekomen. Probeer een moment stil te zijn en te bedenken welk van de thema's u het meest heeft aangesproken. Formuleer bij dit thema een kort gebed. Bid tot slot met elkaar, waarbij u om de beurt een gebed uitspreekt, als een soort 'kettinggebed'.

Luistersuggestie

Dan hoop ik op een vriend (Wim Bevelander) op <https://www.youtube.com/watch?v=tP2s3OqygU>.

Liedsuggesties

LB 942 – Ik sta voor U in leegte en gemis
LB 900 – Nada te turbe

Prediker 4:4-16, Nieuwe Bijbelvertaling

⁴Ik heb al het gezwog gezien, en vastgesteld dat alles wat een mens bereikt het resultaat is van zijn afgunst op een ander. Ook dat is enkel lucht en najagen van wind. ⁵Het is waar, een dwaas zit met zijn handen in zijn schoot en kwijnt zo langzaam weg. ⁶Maar beter is één hand gevuld met rust dan beide vuisten vol gezwog en najagen van wind.

⁷Ik vestigde mijn aandacht op nog iets anders onder de zon, en ook dat is leegte. ⁸Iemand is helemaal alleen. Hij heeft zelfs geen zoon of broer, maar toch zwoegt hij almaar door en wordt zijn dorst naar rijkdom nooit gelest. Voor wie beult hij zich zo af en ontzegt hij zich de genoegens van het leven? Ook dat is enkel leegte en een trieste zaak. ⁹Je kunt beter met zijn tweeën dan alleen zijn, want – dat is zeker – samen zwoegen loont. ¹⁰Wanneer twee vrienden samen zijn en een van beiden valt, helpt de ander hem weer overeind, maar wie alleen is en ten val komt is beklagenswaardig, want hij heeft niemand die hem op de been helpt. ¹¹Wanneer je bij elkaar slaapt, geef je warmte aan elkaar, maar hoe krijgt iemand die alleen slaapt het ooit warm? ¹²En iemand die alleen is kan zich niet verdedigen wanneer hij aangevallen wordt, maar met zijn tweeën houd je stand. Een koord dat uit drie strengen is gevlochten, is niet snel stuk te trekken.

¹³Beter een wijze jongen die van lage afkomst is dan een oude dwaze koning die zijn oren sluit voor goede raad. ¹⁴Er was een jongen die gevangenzat, maar vrijkwam om een oude koning op te volgen. En dat terwijl hij in diens rijk als een onbeduidend iemand was geboren. ¹⁵Ik zag dat iedereen hem volgde. Al het volk onder de zon liep die jongen achterna die in opstand kwam tegen de oude koning. ¹⁶Er kwam geen einde aan de stoet van zijn bewonderaars. Maar later zal er niemand zijn die nog een goed woord voor hem overheeft. Je ziet, ook dit is niets dan lucht en najagen van wind.

Prediker 4:17 - 5:6

Ter inleiding

In de tekst die we straks met elkaar gaan lezen komt het woord 'ontzag' voor.

Leid dit gespreksmoment in door het volgende te doen:

- Neem een groot, leeg vel papier.
- Leg dit middenin de kring.
- Schrijf midden op het papier het woord 'ontzag'.
- Laat iedereen de associaties die opkomen rond dit woord op het papier schrijven.
- Deel met elkaar waarom een bepaald woord of een bepaald beeld bij u boven komt.

Naar de tekst

Lees aandachtig met elkaar Prediker 4:17-5:6.

- Bespreek met elkaar wat u opvalt in de tekst.

Een heilige plaats

In de tijd van Prediker vormde de tempel het hart van de godsdienst. Het was de plek waar je God kon vinden, waar je dicht bij God kon komen. Omdat deze plaats een heilige plaats was, werd je als bezoeker geacht je gedrag daarop aan te passen.

- Hebt u een bepaalde plaats waar u naartoe gaat als u dicht bij God wilt zijn?
- Zo ja, ervaart u dan ook dat u zich op die plek anders gedraagt dan anders? Zou u daarover iets willen delen?
- Wat is volgens u de kracht van luisteren?

In Prediker 4:17 wordt een tegenstelling gemaakt tussen 'luisteren' en het brengen van 'het offer van een dwaas'. Een andere vertaling van dit vers is: *'Weet wat je doet als je naar het huis van God gaat; het is beter daar aandachtig te luisteren dan in het wilde weg te gaan offeren, zonder dat je het onderscheid kent tussen wat goed en slecht is.'*

- Hebt u weleens een moment meegemaakt waarin u ervaarde dat 'luisteren beter was dan...'?
- Welke rol speelt luisteren als u op een plek bent waar u God ontmoet?

Woorden

Prediker wijdt een aantal verzen aan (te snel) praten.

- Bent u een prater?
- Welke redenen geeft Prediker op om 'niet te haastig met je woorden te zijn'?
- Merkt u zelf weleens dat drukte leidt tot dromerij en veel praten tot gebazel? Zo ja, kunt u daar voorbeelden van geven?
- Op welke manier vat Prediker in dit gedeelte het woord 'dwaas' op?

Onder het 'haastig met woorden zijn' plaatst Prediker ook het te snel doen van een belofte.

- Waarom is het te snel doen van een belofte soms onverstandig? Kent u er voorbeelden van?
- Komt het in uw leven weleens voor dat mensen u iets beloven, maar dat niet nakomen? Zo ja, wat doet dit met uzelf?

Ontzag voor God

We zijn dit gespreksmoment begonnen met het woord 'ontzag'. Prediker sluit dit tekstgedeelte er ook mee af: *Dus heb ontzag voor God.* Hij concludeert kennelijk uit de voorgaande verzen (1 t/m 6) dat er bepaald gedrag bestaat dat niet in overeenstemming is met 'ontzag voor God hebben'.

- Puzzel met elkaar eens uit welk gedrag dat precies is.

- Vergelijk wat jullie in de voorgaande vraag vinden met wat jullie hebben opgeschreven op het vel papier rondom het woord 'ontzag'. Waar ziet u overeenkomsten? Waar verschillen?

Afsluiting

Lees ter afsluiting van dit gespreksmoment met elkaar onderstaand gedicht van Ida Gerhardt. Deel daarna wat het u zegt en op welke manier u de verbinding vindt met dit gespreksmoment.

Dankzegging

Ik houd het linnen blank. Maar als ik in de laden
de geurige stapels strakker in hun vouwen schik,
treedt Gij soms achter mij. De glans van Uw genade
glijdt over werk en hand, en zoekt het wachtend ik.

Een reuk van eeuwigheid is vleugend om die uren,
dat werkeloos geleund tegen de donkere kast,
gereinigt door de rust van dit verzonken turen,
ik tot de stilte ontwaak en naar Uw gaven tast.

Het valt mij soms zo zwaar, 't werk in zijn stugge ronden.
Maar het voldragen vers zegt voor die strengheid dank,
zo vaak Uw trouw mijn huis, mijn arbeid heeft gevonden.
Gij weet mij bij mijn werk: ik houd het linnen blank.

Leessuggestie

Gedicht 'Wit' van J.C. Schagen: LB p. 1237

Liedsuggesties

Psalm 68:10

LB 894 - Wanneer ik zoek naar woorden

Opwekking 546 - Nabij Gods hoog verheven troon

Gebedsuggesties

Bid dat we plaatsen mogen kennen en momenten mogen beleven waarin we Gods aanwezigheid ervaren.

Bid om de wijsheid om goed met onze woorden om te gaan.

Prediker 4:17-5:6, Nieuwe Bijbelvertaling

¹⁷Betreed Gods tempel met bescheiden tred. Je kunt er beter heen gaan om te luisteren dan om er het offer van een dwaas te brengen. Zo iemand weet niet eens dat hij een slechte daad verricht.

⁵Wees niet te haastig met je woorden en doe God niet overijld met heel je hart geloften. Want God is in de hemel en jij bent op aarde, dus moet je spaarzaam met je woorden zijn. ²Drukke leidt tot dromerij en veel praten tot gebazel. ³Wanneer je God toch een gelofte doet, los die dan ook spoedig in. God is niet gesteld op dwazen. Los dus je geloften in. ⁴Je kunt beter geen gelofte doen dan een gedane gelofte niet inlossen. ⁵Sta je mond geen loze, zondige geloften toe en zeg niet naderhand tegen de priester dat ze een vergissing waren. Wil je soms dat God zich kwaad maakt over dergelijk gepraat en moet hij wat je hebt bereikt te gronde richten? ⁶Dromerij en lege woorden zijn er al genoeg. Dus heb ontzag voor God.

Prediker 5:7 - 6:12

Inleiding

De onderwerpen die Prediker aan de orde stelt in de tekst die we vandaag lezen, zijn weliswaar honderden jaren geleden opgeschreven maar ook nu nog actueel. Bekijk als inleiding op dit gespreksmoment eens een aantal recente kranten. Blader ze door, en knip de artikelen uit die te maken hebben met de volgende onderwerpen:

- schenden van recht
- vriendjespolitiek
- hebzucht (als je veel hebt, wil je nog meer)
- tegenslag
- faillissement

Leg de artikelen op een zichtbare plek neer, zodat ze tijdens de verdere bespreking onder de aandacht blijven.

Naar de tekst

Lees aandachtig met elkaar Prediker 5:7 tot 6:12.

- Bespreek met elkaar wat u opvalt in de tekst.

Onrecht

De eerste twee verzen uit de tekst die we hebben gelezen, gaan over 'onrecht'.

Het is niet bekend welke sociale omstandigheden er achter deze nogal cynische observaties schuilgaan. Maar hoewel de omstandigheden in de tijd waarin Prediker leefde niet precies bekend zijn, is er vast sprake geweest van onderdrukking en uitbuiting.

- Lees nogmaals met elkaar de verzen 7 en 8 van hoofdstuk 5.
- Tot welke houding roept Prediker op? Waarom zou hij dat doen?
- Zou de houding die Prediker aanbeveelt ook de houding zijn waartoe uzelf zou oproepen als u de schrijver van Prediker zou zijn?

Bekijk de krantenknipsels waarmee we dit gespreksmoment begonnen zijn nog eens.

- Is er een artikel bij dat gaat over onrecht/onderdrukking/uitbuiting? Zo ja, op welke manier reageren de betrokkenen op deze situatie?

Rijkdom

Vanuit wat we van Prediker gelezen hebben in hoofdstuk 2, weten we dat hij vertrouwd is met een rijk leven. Hij heeft echter ook ontdekt dat deze rijkdom niet alleen goed en fijn is.

- Lees nogmaals met elkaar de tekst vanaf hst 5 vers 9.
- Prediker is in dit gedeelte niet zo positief over rijkdom. Kunt u in zijn redenering meekomen? Of ligt het volgens u anders?
- Wat doet rijkdom met de eigenaar ervan? Is dit herkenbaar voor uzelf?

'De ideeën van Prediker over rijkdom en succes hebben ook vandaag nog iets te betekenen: succes en rijkdom zijn de afgoden van onze tijd (en ongetwijfeld van alle tijden); zij maken de mens tot slaaf en zijn uiteindelijk onbetrouwbaar. In navolging van Jezus zouden we eraan toe willen voegen dat er heel wat belangrijker dingen zijn in het leven.'

- Reageer eens op dit citaat.
- Op welke manier zouden we deze 'slavernij' kunnen voorkomen? Of is dat onmogelijk?

Afsluiting

Prediker beveelt in dit tekstgedeelte opnieuw het genieten van harte aan zijn lezers aan. Bespreek met elkaar:

- Welke reden(en) heeft Prediker hiervoor?
- Van welke dingen kunt u genieten?
- Neem tot slot één ding in gedachten waar u de komende dagen van gaat genieten...!

Luistersuggestie

Money, money, money, een hit van ABBA uit 1976, is een lied dat de groep op het hoogtepunt van haar carrière uitbracht. Daarna ging het bergafwaarts met de groep. Om gelukkig te kunnen leven, bleek 'money' toch niet genoeg.

Liedsuggesties:

LB 994

Opwekking 544: Meer dan rijkdom

Gebedsuggesties

Om mensen die opstaan tegen situaties van onrecht.

Om wijsheid bij het omgaan met ons bezit.

Prediker 5:7 - 6:12, Nieuwe Bijbelvertaling

⁷Wanneer je ziet dat in het land de armen worden onderdrukt en het recht en de rechtvaardigheid geschonden, wees dan niet verbaasd. Want een hoge ambtenaar wordt door een hogere beschermd, en zij beiden weer door ambtenaren die nog hoger zijn. ⁸Het is hierbij nog een geluk wanneer de koning zorg draagt voor de oogst.

⁹Wie van geld houdt, kan er niet genoeg van krijgen. Wie verzot op rijkdom is, is altijd op meer gewin belust. Ook dat is enkel leegte. ¹⁰Maar hoe groter iemands kapitaal is, des te groter ook het aantal mensen dat het komt verbrassen. Wat heeft de eigenaar hierbij te winnen? Hij kan alleen maar toekijken. ¹¹Een arbeider slaapt goed, of hij nu veel of weinig te verteren heeft, maar wie zwelgt in rijkdom, kan de slaap niet vatten.

¹²Ik heb een trieste zaak onder de zon gezien die tot veel ellende leidt. Iemand waakt over zijn rijkdom, maar het loopt rampzalig af, ¹³want één tegenslag vaagt al die rijkdom weg. De zoon die hij verwekt heeft, blijft met lege handen achter. ¹⁴Naakt is zo iemand uit de moederschoot gekomen, even naakt keert hij terug. Niets van wat hij heeft verworven en in handen dacht te hebben, neemt hij mee. ¹⁵Het is, ook dit, triest en ellendig, maar zoals hij is gekomen, zo keert hij terug. Wat is het voordeel voor de mens dat hij zwoegt voor wind? ¹⁶Alle dagen van zijn leven brengt hij door in duisternis, heel zijn bestaan is vol ellende en verdriet, en vol ontevredenheid. ¹⁷Het is daarom, zo heb ik ingezien, goed en weldadig voor een mens wanneer hij zich aan eten en drinken te goed doet, en geniet van alles wat hij heeft verworven. Daar zwoegt hij voor onder de zon gedurende het luttel aantal levensdagen dat hij van God gekregen heeft; dat is wat hem is toebedeeld. ¹⁸Wanneer een mens geniet van rijkdom en bezit, wanneer hem dat door God wordt toegestaan als zijn rechtmatig deel en hij zich verheugt in alles wat hij moeizaam heeft verworven, is dat een geschenk van God. ¹⁹Dan piekert hij tenminste niet zo veel over het luttel aantal dagen van zijn leven, maar gaat hij van ganser harte op in de vreugde die God hem toebedeelt.

⁶¹Het is, dat heb ik ingezien, een trieste zaak onder de zon en voor de mens een zware last: ²God geeft iemand rijkdom, bezittingen en aanzien; er ontbreekt hem in zijn leven niets van wat hij zich gewenst heeft, maar God staat niet toe dat hij ervan geniet. Dat laat hij een vreemde doen. Leegte is het, een ellendige en trieste zaak. ³Zo iemand zou wel honderd kinderen kunnen krijgen en wel jaren kunnen leven, vele jaren lang, maar als zijn dorst naar rijkdom nooit gelest wordt en hem nog niet eens een graf rest, dan – zeg ik – is een doodgeboren kind beter af. ⁴Het wordt in leegte geboren en verdwijnt in het duister, even naamloos als het is gekomen. ⁵Het heeft nooit de zon gezien en geen weet gehad van het bestaan. Het heeft rust, veel meer dan die ander ⁶die, ook al leeft hij duizend jaar en nog eens duizend jaar, niet genieten kan van al het goede dat hij heeft. Zijn zij niet beiden op weg naar dezelfde plaats?

⁷Al het gezwoeg dient ertoe dat de mens zijn buik vult, maar zijn verlangens blijven onvervuld. ⁸Welk voordeel heeft de wijze vergeleken met de dwaas, wat is het voordeel voor de arme dat hij inzicht in het leven heeft? ⁹Het is beter te genieten van iets tastbaars dan te grijpen naar iets onbereikbaars. Ook dat is niets dan lucht en najagen van wind. ¹⁰Wie en wat de mens is, werd al lang geleden vastgesteld: zijn naam is Mens en hij is niet in staat het op te nemen tegen hem die meer macht bezit dan hij.

¹¹Alles wat er meer over gezegd wordt, vermeerdert slechts de leegte. Wat is hiervan het voordeel voor de mens? ¹²Wie weet wat goed is voor de mens gedurende het luttel aantal dagen van zijn leeg bestaan? Ze zijn voor hem zo vluchtig als een schaduw. Wie kan hem vertellen wat er na hem komen zal onder de zon?

Prediker 7

Inleiding

Veel mensen kennen (soms onbewust) heel veel 'wijsheden'. Zo spaarde mijn grootvader wandtegeltjes, waar de hele gang mee vol hing. Als kind leerde ik daardoor uitspraken als '*Van het concert des levens krijgt niemand een program*' en '*Tel wat je hebt, niet wat je mist*'. Ook ken ik een aantal mensen die een bepaalde wijsheid steevast inzetten in een ontmoeting: een van de bewoners van het verpleeghuis waar ik werk antwoordt bijvoorbeeld altijd op een 'goedemorgen' van een voorbijganger: 'Het is goedevandaag, niet morgen!'

- Hebt u zelf een wijsheid die u vaak deelt met anderen? Of kent u mensen in uw omgeving die graag met bepaalde wijsheden strooien?
- Welke wijsheid is voor uzelf belangrijk?

Naar de tekst

Lees met elkaar Prediker 7.

- Bespreek met elkaar wat u opvalt in de tekst.
- Bekijk vers 11 en 12 nog eens met meer aandacht: wat zegt Prediker hier over 'het wezen van de wijsheid'?

Wijsheden?

- Onderstreep in de tekst (indien mogelijk met verschillende kleuren):
 - o De wijsheden die u aanspreken.
 - o De wijsheden die u nergens op vindt slaan/ die u helemaal niet aanspreken.
 - o De wijsheden waarvan de betekenis u niet zo één-twee-drie duidelijk is.
- Bespreek daarna in groepjes van twee of drie wat uw bevindingen zijn.

Veel lezers, zowel joden als christenen, hebben zich geërgerd aan de verzen 16-18 van dit hoofdstuk.

- Lees deze verzen nog eens door.
- Kunt u zich de genoemde ergernis voorstellen? Zo ja, waarom?

Prediker en de vrouw

Ondanks de eigentijdse houding van Prediker die we eerder op het spoor kwamen, staan er in dit hoofdstuk toch enkele teksten waar we als moderne mens de wenkbrauwen bij fronsen. Zoals bij de verzen 26-28.

- Lees deze verzen nog eens door.
- Wat was uw eerste reactie toen u deze verzen voor het eerst las? Roepen ze iets in u op? Zo ja, wat?
- Verandert deze uitleg uw eigen interpretatie van dit gedeelte? Zo ja, op welke manier?

Was de Prediker een vrouwenhater?

De bijbelgeleerden kunnen zich dat bijna niet voorstellen! Zij menen dat vers 26 bestaat uit een oude spreuk, die betrekking heeft op een 'overspelige vrouw' en niet zozeer op alle vrouwen (vergelijk bijvoorbeeld Spreuken 5:1-14 en Spreuken 6:25). Ook vers 28b wordt gezien als een oud gezegde dat de Prediker met vers 29 van zijn venijn ontdoet. Van Prediker wordt betwijfeld of hij werkelijk een vrouwenhater was (iets wat in zijn tijd overigens niet ongewoon was), omdat hij in hoofdstuk 9 heel wat vriendelijker over vrouwen spreekt. Ook is het zijn gewoonte om gangbare spreuken en wijsheden juist met zijn intellect te bestrijden, en niet zozeer te beamen.

Afsluiting

Tijdens dit gespreksmoment zijn we heel wat spreuken, gezegden en wijsheden tegengekomen. Om op een ontspannen manier af te ronden, kunnen jullie het memoryspel spelen dat hier is bijgevoegd:

even de kaartjes uitknippen en spelen maar! (maak eventueel, als de groep groot is, meerdere setjes van het spel)

Liedsuggesties

Psalm 139:10-11

LB 419 – Wonen overal

Gebedsuggestie

Om de wijsheid die we nodig hebben in ons eigen leven om met moeilijke dingen om te gaan.

Beter een goede naam dan een kostbare geur.

Beter een goede naam dan een kostbare geur.

Zoals de dorens knetteren onder de pot, zo knettert het lachen van de dwaas.

Zoals de dorens knetteren onder de pot, zo knettert het lachen van de dwaas.

Er is geen mens op aarde die nooit zondigt, die alleen maar goed is en altijd rechtvaardig.

Er is geen mens op aarde die nooit zondigt, die alleen maar goed is en altijd rechtvaardig.

De mens is een eenvoudig schepsel, maar hij heeft talloze gedachtespinsels.

De mens is een eenvoudig schepsel, maar hij heeft talloze gedachtespinsels.

Je kunt beter luisteren naar de berisping van de wijzen dan naar de lofzang van de dwazen.

Je kunt beter luisteren naar de berisping van de wijzen dan naar de lofzang van de dwazen.

Steekpenningen richten het hart te gronde.

Steekpenningen richten het hart te gronde.

**Bij een droevig
gezicht maakt het hart
het goed.**

**Bij een droevig
gezicht maakt het hart
het goed.**

**Afpersing maakt de
wijze dwaas.**

**Afpersing maakt de
wijze dwaas.**

**Beter de voltooiing
van de dingen dan dat
ze beginnen.**

**Beter de voltooiing
van de dingen dan dat
ze beginnen.**

**Vraag jezelf niet af
waarom het vroeger
beter was dan nu.**

**Vraag jezelf niet af
waarom het vroeger
beter was dan nu.**

**De gedachten
van de wijze zijn graag
in een huis vol rouw.**

**De gedachten
van de wijze zijn graag
in een huis vol rouw.**

**Wie ontzag voor God
heeft, ontsnapt aan al
te veel
rechtvaardigheid en
ook aan al te veel
onrechtvaardigheid.**

**Wie ontzag voor God
heeft, ontsnapt aan al
te veel
rechtvaardigheid en
ook aan al te veel
onrechtvaardigheid.**

Prediker 7, Nieuwe Bijbelvertaling

¹Beter een goede naam dan een kostbare geur, de dag waarop je sterft is beter dan de dag waarop je wordt geboren. ²Het is beter dat je naar een huis vol rouw gaat dan naar een huis vol feestruoer, want in een huis vol rouw eindigt iedereen. Dat neme ieder mens zijn leven lang ter harte. ³Je kunt beter droevig zijn dan vrolijk, want bij een droevig gezicht maakt het hart het goed. ⁴De gedachten van de wijze zijn graag in een huis vol rouw, die van de dwaas in een huis vol plezier.

⁵Je kunt beter luisteren naar de berisping van de wijzen dan naar de lofzang van de dwazen, ⁶want zoals de dorens knetteren onder de pot, zo knettert het lachen van de dwaas. Ook dat is enkel leegte.

⁷Afpersing maakt de wijze dwaas, steekpenningen richten het hart te gronde.

⁸Beter de voltooiing van de dingen dan dat ze beginnen, beter geduld dan ongeduld. ⁹Heb een lange adem en beheers je rusteloosheid, want rusteloosheid heerst in het hart van de dwazen. ¹⁰En vraag jezelf niet af waarom het vroeger beter was dan nu. Het getuigt van weinig wijsheid als je daarnaar vraagt.

¹¹Bezit kan beter samengaan met wijsheid; dat is nuttiger onder de zon. ¹²Ze bieden beide schaduw, maar het voordeel van de wijsheid is dat ze de mens meer schaduw in het leven biedt.

¹³Bezie het werk van God: wie maakt recht wat hij krom heeft gemaakt? ¹⁴Geniet dus op de goede dagen van het goede, maar zie op de slechte dagen in dat God naast de goede ook de slechte dagen heeft gemaakt. Geen mens kan in de toekomst zien.

¹⁵Dit heb ik in mijn leeg bestaan gezien: een rechtvaardig mens gaat aan zijn rechtvaardigheid ten onder, een onrechtvaardig mens leeft lang ondanks zijn slechte daden. ¹⁶Wees daarom niet al te rechtvaardig en meet jezelf geen overdreven wijsheid aan. Waarom zou je jezelf te gronde richten?

¹⁷Maar gedraag je ook niet al te onrechtvaardig en wees niet overmatig dwaas. Waarom zou je sterven voor je tijd? ¹⁸Houd het ene vast en laat het andere niet los. Dat is het beste, want wie ontzag voor God heeft, ontsnapt aan al te veel rechtvaardigheid en ook aan al te veel onrechtvaardigheid. ¹⁹De wijze heeft met deze wijsheid veel meer macht dan tien stadsbestuurders samen. ²⁰Er is geen mens op aarde die nooit zondigt, die alleen maar goed is en altijd rechtvaardig. ²¹Spits daarom je oren niet bij alles wat er om je heen gezegd wordt. Dan hoef je niet te horen hoe je dienaar je vervloekt. ²²Je weet maar al te goed hoe vaak ook jij een ander hebt vervloekt.

²³Dit alles heb ik met mijn wijsheid onderzocht. Ik zei tegen mezelf: Laat ik wijsheid zoeken, maar ze bleef ver weg. ²⁴Ver is alles wat er is geweest, dieper nog dan diep. Wie zal ooit inzicht vinden? ²⁵Ik heb met heel mijn hart kennis gezocht en alles wat er is heb ik proberen te doorgronden. Ik heb wijsheid gezocht en wilde tot een slotsom komen; van het kwaad heb ik de dwaasheid willen kennen, van de dwaasheden de waanzin. ²⁶En wat ik vind is altijd weer een vrouw die bitterder dan de dood is, die een valstrik is. Haar hart is een klapnet en haar handen zijn ketenen. Een mens die God behaagt zal aan haar ontsnappen, maar een zondaar laat zich door haar strikken. ²⁷Al met al, zegt Prediker, is dat de slotsom van mijn onderzoek. ²⁸Ik heb met hart en ziel gezocht, maar nog altijd niet gevonden. Onder duizend mensen vond ik er maar één die ook werkelijk een mens was, maar het was geen vrouw.

²⁹Alles wat ik vond is dit: de mens is een eenvoudig schepsel. Zo is hij door God gemaakt, maar hij heeft talloze gedachtespels.

Prediker 8

Inleiding

In dit gespreksmoment volgen we de tekst redelijk op de voet. Maar omdat ook hier weer heel verschillende onderwerpen aan de orde komen, kunt u ervoor kiezen om bepaalde vragen (tijdelijk) over te slaan of in een andere volgorde te bespreken.

Uitstraling

Prediker opent dit hoofdstuk met een observatie over 'uitstraling'.

- Maakt u weleens mee dat iemands uitstraling u (op een positieve of negatieve manier) beïnvloedt? Zou u daar een voorbeeld van kunnen geven?
- Hebt u zich weleens vergist in een persoon, op basis van wat deze uitstraalde?
- Denkt u weleens na over wat u zelf uitstraalt?

Sommige mensen zijn van mening dat je zelf kunt beïnvloeden wat je uitstraalt.

- Bent u het hiermee eens? Zo ja, kunt u daar misschien voorbeelden van noemen uit eigen ervaring?

Prediker zegt over een wijs mens: *De wijsheid straalt de mens van het gezicht en verandert strenge ogen in een milde blik.*

- Kunt u zich in deze observatie vinden? Komt u zulke mensen weleens tegen?

Naar de tekst

Lees met elkaar Prediker 8.

- Onderstreep in de tekst:
 - o De dingen die u in positieve zin opvallen.
 - o De dingen waar u vragen bij hebt.
 - o De dingen die u in negatieve zin opvallen.
- Bespreek daarna in groepjes van twee of drie wat u hebt onderstreept.

Gehoorzaam de koning

Prediker wil zijn lezers en hoorders onder andere een advies geven over het gehoorzamen van de

Het begrip 'koning' werd in bijbelse tijden anders ingevuld dan wij dat doen. Het woord wordt in de Bijbel niet alleen gebruikt voor aardse heersers, maar ook wel voor God. In de tijd van Prediker was een koning een alleenheerser, waarvan geloofd werd dat hij door God was aangesteld.

koning. In onze tijd laait soms de discussie over het koningshuis weer op. Bespreek eens met elkaar hoe koningsgezind u bent.

Lees nog eens met elkaar vers 2 t/m 5.

- Welke argumenten geeft Prediker voor het gehoorzamen van de koning?
- Op welke manier wordt de wijsheid van een mens hier gerelativeerd?
- Welk verschil merkt u op tussen het omgaan met leiders die door God gekozen zijn en leiders die door mensen gekozen zijn?

Niemand weet wat er komen gaat

Na zijn beschouwingen over wijsheid en over het gehoorzamen van de koning, keert Prediker vanaf vers 5 terug naar een thema dat we eerder zagen in hoofdstuk 3: voor alles wat er gebeurt is een tijd. Nu is hij echter uitgesproken somber over die gedachte: *Een zware last is dat, voor ieder mens. Het is een kwade zaak.*

- Hoe zou u het gevoel omschrijven dat naar voren komt vanuit de verzen 5 t/m 9?
- Herkent u het gevoel?
- Bedenk voor elkaar tips om met dit gevoel om te kunnen gaan.
- Op welke manier zou u uit vers 8b troost kunnen putten?

Maakt het uit hoe je leeft?

Prediker vergelijkt in vers 10 t/m 15 het leven van zondaars met het leven van rechtvaardigen en doet daarover een aantal uitspraken.

- Wat valt Prediker op bij het maken van deze vergelijking?
- Als we zo eens naar Prediker 'luisteren', kun je eigenlijk concluderen: het maakt helemaal niets uit hoe je leeft. Toch?

Afsluiting

We hebben bij Prediker het woord 'wijsheid' al een aantal keer voorbij zien komen. Ook in het gedeelte dat we vandaag bespreken geeft hij er weer een interpretatie van.

- Lees nog eens met elkaar de verzen 16 en 17.
- Hoe zou u de interpretatie van 'wijsheid' die Prediker hier geeft in uw eigen woorden vatten?
- Herkent u deze wijsheid bij uzelf?

Luistersuggestie

Wim Bevelander, 'Wijsheid straalt van het gezicht': https://www.youtube.com/watch?v=VV_M-6XSH2E.

Liedsuggesties

Psalm 36

LB 1005 – Zoekend naar licht

LB 1006 – Onze Vader in de hemel

Opwekking 569 – Regeer in mij

Gebedsuggesties

Om het leren omgaan met het feit dat we niet weten hoe en wanneer er dingen in ons leven gebeuren.

Om het streven naar een rechtvaardig leven.

Prediker 8, Nieuwe Bijbelvertaling

⁸Wie heeft wijsheid? Wie kent de verklaring van de dingen? De wijsheid straalt de mens van het gezicht en verandert strenge ogen in een milde blik.

²Ik geef je deze raad: Volg de bevelen van de koning op, zoals je hebt gezworen tegenover God.

³Ottrek je niet aan zijn gezag, voorkom problemen, want wanneer de koning iets beveelt gebeurt het ook. ⁴Zijn woord is wet; is er iemand die hem rekenschap kan vragen van zijn daden? ⁵Een wijs mens leeft zijn geboden na en heeft geen kwaad te duchten.

Ook doet hij alles op de juiste tijd, want hij weet: ⁶voor alles wat gebeurt is er een juiste tijd. Een zware last is dat, voor ieder mens. Het is een kwade zaak, ⁷want niemand weet wat komen zal en hoe het later wordt. Wie kan daar iets over zeggen? ⁸Niemand heeft macht over zijn adem, geen mens kan tegenhouden dat zijn adem vergaat. Niemand heeft macht over de dag waarop hij sterft, geen mens ontvlucht het slagveld van de dood. En ook het kwaad – het zal zijn dienaren niet redden. ⁹Dit alles heb ik vastgesteld gedurende de tijd dat ik aandachtig keek naar alles wat gebeurt onder de zon, en zag dat een mens zijn macht misbruikt om een ander kwaad te doen.

¹⁰Ik heb ook gezien hoe zondaars naar het graf werden gedragen. Op de heilige plaats werden ze in het graf gelegd en ze verlieten onder eerbetoon het leven. Maar de rechtvaardigen werden vergeten in de stad. Ook dat is enkel leegte. ¹¹Omdat een slechte daad niet snel bestraft wordt, is een mensenhart maar al te snel tot het kwaad geneigd. ¹²Een zondaar kan wel honderd maal kwaad doen en toch vele jaren leven. Natuurlijk weet ook ik: het zal een mens die ontzag voor God heeft goed vergaan – want hij heeft toch ontzag voor God? ¹³Een zondaar daarentegen zal het slecht vergaan: de schaduw van zijn levensdagen zal niet lengen – want hij heeft toch geen ontzag voor God? ¹⁴Maar is het hier op aarde niet een grote leegte dat rechtvaardigen ten deel valt wat zondaars verdienen, en zondaars wat rechtvaardigen verdienen? Ook dat – zeg ik – is leegte. ¹⁵Daarom prijs ik de vreugde, want er is onder de zon niets beters voor de mens dan dat hij zich aan eten en drinken te goed doet en geniet. De vreugde is zijn metgezel wanneer hij zwoegt op elke levensdag onder de zon die God hem heeft gegeven.

¹⁶Ik zocht met heel mijn hart naar wijsheid. Alles wat de mens op aarde onderneemt, wilde ik doorgronden. Nooit geeft hij zijn ogen rust, dag noch nacht, ¹⁷maar bij alles wat God doet onder de zon, zo heb ik ingezien, doet hij wat hij doet. De mens is niet in staat de zin ervan te vinden. Hij tobt zich af en zoekt ernaar, maar hij vindt hem niet, en al zegt de wijze dat hij inzicht heeft, ook hij is niet in staat de zin ervan te vinden.

Prediker 9

Inleiding

Aan de hand van Prediker 9 praten we met elkaar opnieuw over enkele van zijn favoriete onderwerpen: tijd, toeval, eeuwigheid en wijsheid.

- Wat doet het met u persoonlijk of met jullie als groep, dat jullie met regelmaat de tijd nemen om de onderwerpen die Prediker aandraagt te bespreken?

Naar de tekst

Lees met elkaar Prediker 9. Laat de tekst even op u inwerken, lees het misschien nog een keer met elkaar, eventueel in een andere vertaling.

- Geef een eerste reactie. Wat valt u op? Wat spreekt u aan? Wat vindt u vreemd?

Toeval

In vers 11 schrijft Prediker over toeval. Je hoort nog wel eens iemand zeggen 'dat is toevallig!' waarop een ander reageert met: 'toeval bestaat niet!'

- Wat denkt u: bestaat toeval?

Probeer u eens voor te stellen hoe uw leven eruitziet als u ervan uitgaat dat er helemaal geen toeval bestaat, dat er altijd sprake is van oorzaak en gevolg. En probeer u daarna eens in te beelden hoe uw leven eruitziet als u ervan uitgaat dat alles toeval is.

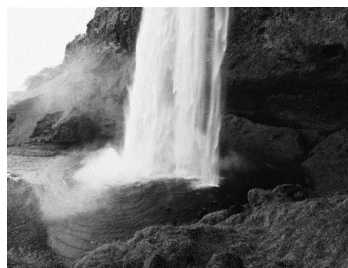
- Wat zou er in beide gevallen met u gebeuren?
- Welk leven zou uw voorkeur hebben?

Gevangen door de tijd

In vers 12 lezen we: *Nooit weet de mens wanneer zijn tijd gekomen is: zoals de vissen verraderlijk worden gevangen door de fuik en de vogels door de val, zo wordt de mens verrast door de verraderlijke tijd, wanneer die als een klapnet op hem valt.*

- Welk beeld van het begrip 'tijd' schetst Prediker hier?
- Hebt u zelf weleens ervaren dat u werd 'verrast door de verraderlijke tijd'?

Hieronder staan enkele afbeeldingen. Welke afbeelding past voor u het beste bij uw opvatting van 'tijd' en waarom?

Het hiernamaals

Prediker schrijft in de eerste verzen van dit hoofdstuk over het leven na dit leven. Daarbij hanteert hij een traditionele visie op het hiernamaals: als een mens sterft, keert zijn levensgeest terug naar God. Je blijft niet als persoon bestaan, maar je keert terug naar de bron. Sterven betekent dat God de levensgeest terugneemt – van mensen, maar ook van dieren. Deze manier van kijken naar het leven na de dood vinden we ook terug in bijvoorbeeld de psalmen (104:29) en in Job (34:14-15). Met deze mening gaat Prediker in tegen de nieuwe ideeën van zijn tijd: hij is tegen de optimistische Hebreeuwse visie dat het lichaam na de dood zou verrijzen, en ook tegen de Griekse gedachte dat de ziel onsterfelijk zou zijn.

- Roepen Predikers gedachten over het hiernamaals herkenning op?
- Wat zijn uw eigen gedachten over het hiernamaals?
- Zijn uw gedachten over het bestaan na de dood veranderd ten opzichte van de gedachten die u daar vroeger over had? Zo ja, op welke manier?

Er zijn tradities waarin de visie op het leven na de dood sterk bepalend is voor de manier waarop u als mens in het leven staat.

- Herkent u dit bij uzelf en/of bij anderen?
- Op welke manier zijn de gedachten over het hiernamaals in onze maatschappij veranderd? Welke invloed heeft dit op hoe mensen in het leven staan?

Wijsheid

Opnieuw herneemt Prediker in dit gedeelte een geliefd thema: wijsheid. Maar nu spreekt hij er anders over dan hij eerder deed.

- Welk verschil merkt u op?

Afsluiting

Lees tot slot nog één keer met elkaar de tekst. Onderstreep de woorden die u troostend vindt. Deel met elkaar wat u hebt onderstreept en licht dit toe.

Leessuggestie

Lees met elkaar LB 812 - Op mijn levenslange reizen

Liedsuggesties

Psalm 90

LB 807 – een mens te zijn op aarde

Prediker 9, Nieuwe Bijbelvertaling

⁹Ik vestigde mijn aandacht op het volgende en heb het onderzocht: Wat de wijzen en rechtvaardigen tot stand brengen, is in de hand van God. Ook hun liefde, ook hun haat. Geen mens kan in de toekomst zien. ²Hij weet alleen dat ieder mens hetzelfde lot wacht. Ben je een rechtvaardige of zondaar, goed en rein of onrein, offer je wel of offer je niet, ben je goed of zondig, durf je makkelijk een eed te zweren of ben je bang een eed te zweren – ³alle mensen treft hetzelfde lot. Dat is zo triest bij alles wat de mensen doen onder de zon; en hoe triest ook dat hun hart hun leven lang vol kwaad en dwaasheid is, en dat hun leven eindigt bij de doden. ⁴Voor wie nog leven mag, is er nog hoop; beter een levende hond dan een dode leeuw. ⁵Wie nog in leven zijn, weten tenminste dat ze moeten sterven, maar de doden weten niets. Er is niets meer dat hun loont, want ze zijn vergeten. ⁶Hun liefde en hun haat, alle hartstocht die ze ooit hebben gehad, ging allang verloren. Ze nemen nooit meer deel aan alles wat gebeurt onder de zon.

⁷Dus eet je brood met vreugde, drink met een vrolijk hart je wijn. God ziet alles wat je doet allang met welbehagen aan. ⁸Draag altijd vrolijke kleren, kies een feestelijke geur. ⁹Geniet van het leven met de vrouw die je bemint. Geniet op alle dagen van je leven, die God je heeft gegeven. Het bestaan is leeg en vluchtig en je zwoegt en zwoegt onder de zon, dus geniet op elke dag. Het is het loon dat God je heeft gegeven. ¹⁰Doe wat je hand te doen vindt. Doe het met volle inzet, want er zijn geen daden en gedachten, geen kennis en geen wijsheid in het dodenrijk. Daar ben je altijd naar op weg.

¹¹Ik heb onder de zon opnieuw gezien dat niet altijd een snelle hardloper de wedloop wint, een sterke held de oorlog, dat hij die wijs is niet altijd zijn brood heeft, en hij die inzicht heeft de rijkdom, hij die bekwaam is het respect. Zij allen zijn afhankelijk van tijd en toeval. ¹²Nooit weet de mens wanneer zijn tijd gekomen is: zoals de vissen verraderlijk worden gevangen door de fuik en de vogels door de val, zo wordt de mens verrast door de verraderlijke tijd, wanneer die als een klapnet op hem valt.

¹³Ik heb onder de zon iets gezien dat voor wijsheid doorging. Het was verbijsterend. ¹⁴Er was een kleine stad met weinig inwoners. Een machtig koning trok tegen het stadje op, omsingelde het en bouwde grote belegeringswerken. ¹⁵Er woonde daar een man van lage afkomst, die wijs was en met zijn wijsheid de stad had kunnen redden. Maar niemand schonk aandacht aan die onbeduidende persoon.

¹⁶Ik zei daarom tegen mezelf: Wijsheid is beter dan macht, maar de wijsheid van een mens van lage afkomst wordt geminacht en zijn woorden vinden geen gehoor. ¹⁷Het is beter dat je luistert naar de kalme woorden van de wijzen dan naar het geschreeuw van een heerser onder dwazen. ¹⁸Wijsheid is beter dan het wapengekletter van zo'n dwaas; hij alleen richt al veel goeds te gronde.

Prediker 10

Inleiding

Luister ter inleiding op dit gespreksmoment met elkaar naar het liedje 'een dode vlieg' van Wim Bevelander: <https://www.youtube.com/watch?v=OSnt7WBKnvs>.

- Reageer eens op wat u hoort.
- Kunt u (bijvoorbeeld vanuit het nieuws) een voorbeeld noemen van iemand die het overkwam dat zijn 'wijsheid' door 'één dode vlieg' tenietgedaan werd?

Naar de tekst

Ook Prediker 10 is weer een verzameling van verschillende wijsheden.

- Lees met elkaar Prediker 10.
- Deel met elkaar wat het lezen van de tekst bij u oproept.

In de tekst zit een aantal spreekwoorden die lijken op spreekwoorden die wij ook gebruiken.

- Aan welke spreekwoorden moet u denken terwijl u de tekst leest?

Kwetsbaar

Je zou de betekenis van het eerste vers kunnen duiden als 'wijsheid is kwetsbaar'. Het lijkt wel of Prediker steeds andere visies op de betekenis en de invulling van 'wijsheid' heeft.

- Vergelijk de eerdere gedachten over wijsheid eens met de manier waarop Prediker nu over wijsheid spreekt. Kunt u ze met elkaar rijmen?
- Wanneer hebt u zelf weleens meegemaakt dat (uw) wijsheid kwetsbaar was?

De Willibrordvertaling vertaalt vers 2 als volgt: *Het hart van een wijze zit rechts, maar dat van een dwaas links*. Vergelijk deze tekst eens met Genesis 48:12 en Matteüs 25:33.

- Wat kunt u zeggen over de betekenis van 'links' en 'rechts'?
- Bent u in uw leven zelf weleens linksaf geslagen terwijl u rechtsaf had ontmoeten of rechtsaf terwijl u eigenlijk liever links was gegaan?

Blijf kalm

Met de koning in vers 4 wordt niet de door God aangewezen koning bedoeld (zoals in hst 8), maar iemand die lager in rang stond. Het gaat echter wel om een persoon waarmee een edele in de tijd van de Prediker samenwerkte of waar hij voor werkte. Van een man van adel werd wijsheid verwacht, daarom worden in vers 7 en 17 adeldom en wijsheid als synoniem gezien.

Prediker maant de lezer tot kalmte, wanneer een leidinggevende of iemand waarmee je samenwerkt, tegen je uitvaart.

- Hebt u weleens meegemaakt dat een leidinggevende of een collega boos tegen u uitviel?
- Zo ja, wat was uw reactie?
- Waarom zou Prediker het advies geven om zo iets 'gelaten over u heen te laten komen'? Wat is daar wijs aan?

Het kan altijd mis gaan

Prediker had met de verzen 8 t/m 11 een artikel kunnen schrijven zoals bijvoorbeeld in *HP de Tijd* (2011) verscheen: *Elk jaar gaan 170 onhandige barbecueënde mensen – vooral mannen – naar de spoedeisende hulp. En nu we toch in de tuin zijn: circa vijfduizend mensen raken elk jaar gewond bij het tuinieren. De grootste boosdoeners: de snoeischaar, de grasmaaier en de heggenschaar. Lekker een eindje fietsen dan? Jaarlijks moeten 78.000 mensen dat bekopen met een bezoekje aan de dokter.*

Onzekerheid bij alles wat je doet, al is het nog zo dicht bij huis, is hierin de verbindende schakel.

- Welke uitwerking kan de gedachte 'aan alles wat je doet kleeft een risico' hebben op uw leven? Wordt u er zelf door beïnvloed, of kent u mensen bij wie dat het geval is?

Opvallend is dat er na deze waarschuwendende woorden van Prediker geen wijs advies volgt.

- Welk advies zou u na vers 11 in willen voegen?

Afsluiting

De tekst begint met een vlieg en eindigt met een vogel. In Engeland kent men het gezegde 'a little bird told me'. Het wordt gebruikt als je iets bespreekt dat afkomstig is van een bron die je niet wilt noemen. Besluit deze bijeenkomst door aan iedereen eenzelfde briefje uit te delen. Schrijf daarop een wijze raad die u vanuit het zojuist gehouden gesprek wilt delen met een ander. Doe de briefjes bij elkaar, en laat iedereen er vervolgens één trekken. Neem de raad die op dit briefje staat, en die afkomstig is van 'a little bird', mee naar huis.

Liedsuggesties

LB 848 – Al wat een mens te kennen zoekt

LB 849 – zoek de wegen van de wijsheid

Opwekking 292 – Laat mijn leven tot eer zijn van uw naam

Opwekking 436 – Onze Vader

Gebedsuggesties

Om een levenshouding vol wijsheid.

Om zelfbeheersing op de goede momenten.

Om herstel als we linksaf zijn geslagen.

Om vertrouwen ons leven te leiden.

Prediker 10, Nieuwe Bijbelvertaling

¹Een kostbare zelf bederft al door één dode vlieg, een beetje dwaasheid maakt de beste wijsheid ranzig. ²De wijze volgt altijd het goede spoor, de dwaas ontspoord voortdurend, ³en terwijl hij doelloos ronddwaalt op de weg toont hij steeds aan iedereen hoe dwaas hij is.

⁴Wanneer de koning tegen je uitvaart, onderga zijn woede dan gelaten, want kalmte helpt je te voorkomen dat je jammerlijke fouten maakt. ⁵Ik heb een kwade zaak onder de zon gezien, een wandaad die machthebbers plegen te begaan: ⁶dwazen zetelen op hoge posten, rijken worden neergezet op lage posten. ⁷Slaven komen te paard, zo heb ik gezien, maar edelen gaan te voet als slaven.

⁸Wie een kuil graaft, loopt de kans erin te vallen; wie een bres slaat in de muur, kan gebeten worden door een slang. ⁹Wie stenen uit een rots houwt, kan zich verwonden; wie hout in stukken hakt, loopt gevaar. ¹⁰Iemand die zijn bijl niet slijpt wanneer de snede bot wordt, moet meer kracht gebruiken. Wie met wijs beraad te werk gaat, heeft meer kans van slagen. ¹¹Wanneer de slang niet wordt bezworen en dan bijt, helpt de kunst hem te bezweren niet meer.

¹²De woorden die de wijze in de mond neemt, geven hem respect; wat er van de lippen van de dwaas komt, verstrikt hem in steeds groter warrigheid. ¹³Wat er uit zijn mond aan woorden komt, is aan het begin al dwaasheid en wordt erbarmelijke waanzin aan het eind. ¹⁴Een dwaas bazelt er maar op los, terwijl geen mens weet hoe het later wordt en wat er na hem komt. Wie kan hem dat vertellen? ¹⁵Een dwaas zwoegt almaar door en dat mat hem af, want hij weet niet eens de weg te vinden naar de stad.

¹⁶Je bent beklagenswaardig, land, wanneer je koning maar een kind is en zijn raadgevers al in de morgen naar een feestmaal gaan. ¹⁷Je bent gelukkig, land, wanneer je koning een man van adel is en zijn raadgevers alleen op de gepaste tijd naar een feestmaal gaan, zichzelf beteugelen en niet dronken zijn. ¹⁸Luiheid ondermijnt de balken, door slappe handen krijgt het huis een lekkend dak.

¹⁹Dronkenlappen denken bij hun feestmaal slechts aan hun plezier, de wijn vrolijkt alleen hun eigen leven op. Hun geld staat het ze toe. ²⁰Maar vervloek de koning zelfs niet in gedachte en de rijke zelfs niet in je slaapvertrek, want de vogels van de hemel zeggen het voort, hun vleugels brengen je woorden verder.

Prediker 11 en 12:1-8

Inleiding

Brood, onmacht en tips voor oud(er) en jong(er). Opnieuw verrast Prediker ons met heel verschillende onderwerpen. Probeer, als inleiding op dit gespreksmoment, eens een antwoord te geven op de volgende 'opwarmvraag' (à la Man Bijt Hond):

- Waar kreeg u later spijt van?

Naar de tekst

Lees met elkaar Prediker 11 en 12 t/m vers 8.

- Geef een eerste reactie op wat u leest.
- Zijn er teksten bij die u bekend voorkomen?

Brood en water

Lees nogmaals met elkaar vers 1 en 2 van hoofdstuk 11. Deze tekst wordt op een aantal verschillende manieren uitgelegd:

- Het is belangrijk om veel aalmoezen te geven.
 - Verdeel je bezit in porties, voor het geval ongeluk je treft (de Engelsen kennen het spreekwoord: 'Doe niet alle eieren in één mand').
 - Vertrouw niet te veel op de voorzorgsmaatregelen die je neemt voor wanneer ongeluk je treft: als het komt, komt het, en dan heb je ook niets aan al je voorzichtigheid.
- Heeft iemand van jullie ooit een uitleg gehoord van de tekst die deze reeks nog aan zou kunnen vullen?
 - Welke manier van uitleg vinden jullie het beste passen bij de wijsheid van Prediker?

Je weet het niet

Lees nogmaals met elkaar de verzen 3 t/m 6 van hoofdstuk 11.

De tekst verwijst onder andere naar gebeurtenissen in ons leven waar we niets aan kunnen doen.

- Hoe gaat u om met dingen waarover u geen controle hebt, zeker als ze uw eigen leven raken?

De verzen 4 t/m 6 doen terugdenken aan Prediker 3:2 – *Er is een tijd om te planten, en een tijd om te rooien.*

- Wat gebeurt er als u zelf 'de juiste tijd' wilt bepalen?
- Welk advies geeft Prediker daarom?
- Zou u dit advies op een of andere manier naar uw eigen leven kunnen vertalen?

Instructies voor oud(er) en jong(er)

Lees nogmaals met elkaar Prediker 11:7-10.

We hebben Prediker al een heel aantal keren de uitdrukking 'onder de zon' horen gebruiken.

- Op welke manier geeft hij daar nu een andere betekenis aan?

Prediker motiveert de lezer om zijn jeugd goed te benutten.

In sommige tradities is dit nog steeds een bekend advies aan jongeren. De *Rumspringa* van de Amish is hiervan een voorbeeld: een periode waarin jongeren meer vrijheid krijgen. Zij mogen bijvoorbeeld in de weekends buiten het ouderlijk gezag om hun eigen weg gaan. Omdat ze nog niet gedoopt zijn, vallen ze nog niet onder het gezag van de kerk. Sommige jongeren maken van deze periode gebruik om naar feesten en bars te gaan of te leren autorijden. Dit uitstapje naar 'de wereld' herinnert de Amish-jongeren eraan dat het lidmaatschap van de kerk een keuze is. Als ze na deze periode kiezen voor de Amish-gemeenschap doen ze dat met volle overtuiging.

- Hebt u zelf in 'de jaren van uw jeugd' ook 'genoten van uw jonge jaren'? Zou u daarover iets willen delen?

Lees nogmaals met elkaar Prediker 11:7 t/m 12:8. In dit gedeelte geeft Prediker een bijzondere beschrijving van de ouderdom.

- Ga met elkaar eens na welke 'ouderdomskwalen' Prediker hier op een poëtische manier verwoordt.
- Zijn ze herkenbaar? Of (nog) helemaal niet?
- Op welke manier kunnen de dingen die u in uw jeugd hebt 'genoten' helpend zijn als u ouder wordt?

Afsluiting

Probeer als afsluiting van dit gespreksmoment iets te bedenken dat

- ... beter was toen u jong was.
- ... beter is nu u oud(er) bent.

Leessuggestie

Gedicht 'Herfst' van Jaap Zijlstra – LB p. 1195.

Luistersuggestie

Als je overmorgen oud bent (Jules de Corte), https://www.youtube.com/watch?v=eoLpgyJOa_I.

Liedsuggestie:

LB 720 – Alleen te leven om te zwoegen

Gebedsuggesties

Om een niet al te krampachtig leven.

Om een goede manier om te genieten van de jeugd.

Om genoeg steun en kracht in de ouderdom.

Prediker 11 en 12 (t/m vers 8), Nieuwe Bijbelvertaling

11¹Werp je brood uit over het water, want je vindt het later weer terug. ²Bewaar je brood in zeven delen, zelfs in acht, want je weet niet welke ramp de aarde treffen zal.

³Wanneer de wolken vol zijn, gieten ze hun regen uit over de aarde. Naar welke kant een boom ook valt, naar het noorden of het zuiden, hij blijft liggen op de plaats waar hij valt. ⁴Wie altijd op de wind let, komt nooit aan zaaien toe; wie altijd naar de wolken kijkt, komt nooit aan maaien toe. ⁵Je kent de wegen van de wind niet, je kent het kind dat in de moederschoot groeit niet, zo ken je ook de daden niet van God, die alles maakt. ⁶Zaai van de morgen tot de avond. Laat je hand niet rusten, want je weet niet of het zaad de ene of de andere, of elke keer ontkiemen zal.

⁷Het licht is een genot. Wat een weldaad voor de ogen om de zon te zien! ⁸Wanneer een mens lang leeft, laat hij dan van elke dag genieten en bedenken dat de dagen van de duisternis ontelbaar zullen zijn. De toekomst is niets dan leegte. ⁹Geniet dus, beste vriend, van je jonge jaren, haal je hart op aan de dagen van je jeugd. Volg de wegen die je hart wil gaan, gun je ogen wat ze wensen. En onthoud bij alles wat je doet dat God je aan zijn oordeel onderwerpt. ¹⁰Belast je hart niet met verdriet en houd je lichaam vrij van kwalen, want je jeugd en jonge jaren zijn al snel voorbij.

12¹Gedenk daarom je schepper in de dagen van je jeugd – voordat de slechte dagen komen en de jaren naderen waarvan je zegt: In deze jaren vind ik weinig vreugde meer.

²Voordat de zon verduistert,
de sterren en de maan niet langer stralen,
de lucht ook na de regen grauw van wolken wordt.

³De dag waarop de wachter trillend voor het huis staat,
de soldaten kromgebogen voortgaan,
de maalsters langzaam verdwijnen,
de vrouwen uit het venster staren en een schaduw lijken.

⁴Wanneer de deuren naar de straat worden gesloten,
de molen geen geluid meer maakt,
het fluiten van de vogels ijl van toon wordt,
wanneer hun lied versterft.

⁵Je durft geen heuvel te beklimmen,
de weg is vol gevaar.

De amandelboom behoudt zijn wintertooi,
de sprinkhaan sleept zich voort,
de kapperbes droogt uit.

Een mens gaat naar zijn eeuwig huis,
een klaagzang vult de straat.

⁶Voordat het zilverkoord wordt weggenomen,
de gouden lamp gebroken,
de waterkruik in stukken valt,
het scheprad bij de put wordt stukgebroken.

⁷Wanneer het stof terugkeert naar de aarde,
weer wordt zoals het was,
wanneer de adem van het leven weer naar God gaat,
die het leven heeft gegeven.

⁸Lucht en leegte, zegt Prediker,
alles is leegte.

Slotbijeenkoms

Inleiding

In deze slotbijeenkoms ronden we onze gesprekken over Prediker af. We hebben hem in de afgelopen weken beetje bij beetje leren kennen en we lezen vandaag de laatste woorden van zijn hand.

Volgens Drijvers en Hawinkel is het boek Prediker bij joden en christenen nooit erg populair geweest: *Men wist er eigenlijk geen raad mee. Het is namelijk geen vroom boek, met geweldige beschouwingen over Gods liefde, over verlossing, over Gods heilsdaden en over de vorming van kerk en gemeente. (...)* *Het was min of meer per ongeluk in de heilige boeken van de Schrift terechtgekomen.*

- Delen jullie als groep de mening over Prediker die hier verwoord wordt?
- Waarom past Prediker volgens jullie wel of niet binnen de canon van de Bijbel?

Naar de tekst

Lees met elkaar Prediker 12:9-14.

- Reageer eens op deze slotverklaring van de auteur.
- Vindt u dat Prediker met deze woorden zijn boek op een goede manier afsluit? Zou u, als u Prediker had mogen adviseren, zelf iets hebben toegevoegd of juist hebben weggelaten?

Het boek Prediker in een gedicht

Dichter Huub Oosterhuis heeft het boek Prediker in een gedicht samengevat. Lees met elkaar 'het lied van Prediker':

Het lied van Prediker

Het ene geslacht gaat en het andere komt,
alleen de aarde blijft.

De zon gaat op, de zon gaat onder
en buiten adem begint hij opnieuw.

Rusteloos wentelend jaagt de wind,
nu naar het zuiden, dan naar het noorden,
alle rivieren stromen naar zee
en toch wordt de zee niet vol.

Al deze dingen zijn onuitsprekelijk,
al deze rusteloos werkende dingen;
het oog wordt nooit verzadigd van zien
het oor krijgt nooit genoeg van horen.

Vroeger en nu, wie kan het verklaren,
wie weet of liefde hem wacht of haat?
De levenden weten: wij zullen sterven,
de doden weten helemaal niets.

Laat dan de mens zich immer verheugen
zolang hij leven mag onder de zon
eten en spelen en vrienden maken
doen wat zijn handen vinden om te doen.

Eer de ene bui volgt op de andere
eer het lied verstomt in de mond
eer de deuren worden gesloten
en de kruik wordt gebroken bij de bron.

- Herkent u deze samenvatting? Wat ontbreekt er? Wat wordt te veel benadrukt?

Ter afsluiting

Deel met elkaar wat jullie waardevol vonden in de gespreksmomenten rondom Prediker die jullie samen hebben gehad.

- Wat was voor u een bijeenkomst die u niet snel zult vergeten?
- Wat neemt u mee naar huis?

Bedank elkaar voor wat er is geweest en gedeeld.

Luistersuggestie

Het lied 'gebed om zegen' van Sela, <https://www.youtube.com/watch?v=C5hrA-hszC8&pbjreload=10>.

Liedsuggestie

LB 263 – Wees Gij mijn toevlucht

LB 422 – Laat de woorden die we hoorden

Gebedsuggestie:

Dat het gesprek met Prediker en met elkaar vrucht mag dragen.

Prediker 12: 9-14, Nieuwe Bijbelvertaling

⁹Prediker was een wijs man en heeft het volk veel kennis bijgebracht. Hij heeft gewikt en gewogen en veel spreuken opgesteld. ¹⁰In treffende spreuken probeerde Prediker de waarheid getrouw onder woorden te brengen. ¹¹De woorden van de wijzen zijn zo scherp en puntig als een ossenprik, al hun spreuken zijn ons door één herder ingeprint. ¹²En tot slot, mijn zoon, nog deze waarschuwing: er komt geen einde aan het aantal boeken dat geschreven wordt, en veel lezen mat het lichaam af. ¹³Alles wat je hebt gehoord komt hierop neer: heb ontzag voor God en leef zijn geboden na. Dat geldt voor ieder mens, ¹⁴want God oordeelt over elke daad, ook over de verborgen daden, zowel over de goede als de slechte.

Bronvermelding

Afbeeldingen en teksten

Afbeeldingen zijn afkomstig van <https://pxhere.com>.

De bijbelteksten zijn voor het grootste deel afkomstig uit de Nieuwe Bijbelvertaling (2014) van het Nederlands Bijbelgenootschap.

Alle citaten en genoemde informatie zijn is afkomstig van onderstaande bronnen:

Literatuur

Drijvers, P., Hawinkels, P., *Job/Prediker*, Ten Have, Baarn, 2003

Schoors, A., 'Prediker', in: *Internationaal commentaar op de Bijbel*, band 1, Kok/Averbode, Kampen, 2001, p. 1020 -1030

Murphy, R., *Ecclesiastes*, Word, 1992

Artikelen

'Inleidend commentaar op Prediker', in: *de Bijbel*, Willibrordvertaling, 2001 (citaat bij Prediker 1)

Mark Traa, 'U hebt lef dat u in Nederland durft te wonen', *HP de Tijd*, 26 augustus 2011

Corinne van der Velden, 'Liegen over een perfect leven op Facebook is verleidelijk', *Het Parool*, mei 2014

Websites

www.debijbel.nl

www.ionagroep.nl

<http://groups.etown.edu/amishstudies/cultural-practices/rumspringa/>

www.cbs.nl

www.eenzaamheid.nl

Lied- en gedichtenbundels

Liedboek. Zingen en bidden in huis en kerk, 2013, p. 1525

Opwekkingsliederen, tekstboekje, Stichting Opwekkingslectuur Putten, 2017

'Dankzegging', in: Gerhardt, I., *Verzamelde gedichten*, Athenaeum – Polak & van Gennep, Amsterdam, 1980, p. 104

'Lied van Prediker', in: Oosterhuis, H., *Verzameld liedboek*, Kok/Halewijn, 2005 (2^e druk), p. 378-379